

Woningmonitor

Energielabels in kaart gebracht
voor gemeenten en wijken

December 2022

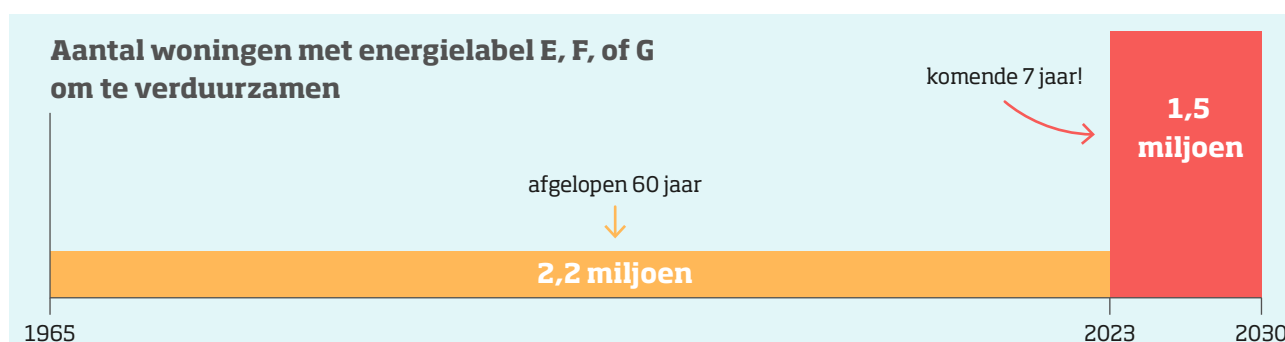
NATUUR
& MILIEU

Samenvatting

Nederlandse woningen moeten verduurzamen. In 2050 zijn ze allemaal klimaatneutraal. In 2030 zijn slecht geïsoleerde woningen verdwenen, in 2026 is de gasgestookte cv-ketel bij vervanging niet langer de standaard en zijn diverse wijken volledig van het aardgas gehaald. Dat zijn de ambities van het kabinet-Rutte IV. Overheden en woningeigenaren zetten zich in voor deze verduurzaming. Maar hoe ver zijn we nu met die verduurzaming? Hoeveel woningen met een slecht energielabel E, F of G zijn er nog? Waar staan ze en van wie zijn ze?

Om een antwoord te krijgen op deze vragen, deed Natuur & Milieu onderzoek en gebruikten we data van het CBS en het Kadaster. Het onderzoek laat zien dat het tijd is voor een enorme inhaalslag. Woningeigenaren moeten worden gestimuleerd om woningen te verduurzamen, en de overheid moet werk maken van normering.

De opgave is enorm. Nederland had ooit 3,7 miljoen woningen met een slecht energielabel E, F of G. Daarvan zijn er ruim 60 jaar later naar schatting nog 1,5 miljoen over die we in de komende zeven jaar moeten verduurzamen. Dan hebben we voor 2030 geen woningen met energielabel E, F of G meer.

De belangrijkste resultaten van onze Woningmonitor zijn:

Informatie over energielabels nog op grote schaal afwezig

3,6 miljoen woningen hebben geen geregistreerd energielabel, dat is 45 procent van het totale aantal woningen. Van deze woningen ontbreekt dus informatie over de energieprestatie. Woningcorporaties zijn het verst met het in kaart brengen van de energieprestatie van hun woningbezit: 85 procent van hun woningen heeft een geregistreerd label. Van de 1,5 miljoen woningen met een energieprestatie op het niveau van energielabel E, F of G, hebben er bijna 0,7 miljoen daadwerkelijk een geregistreerd label E, F of G. De rest zit in de voorraad woningen met een voorlopig energielabel.

Woningcorporaties doen het goed

Woningcorporaties hebben ook het kleinste aandeel woningen (10%) met een energielabel E, F of G. Het grootste aandeel woningen met label E, F of G zijn in bezit van eigenaar-bewoners (19%) en particuliere verhuurders (22%).

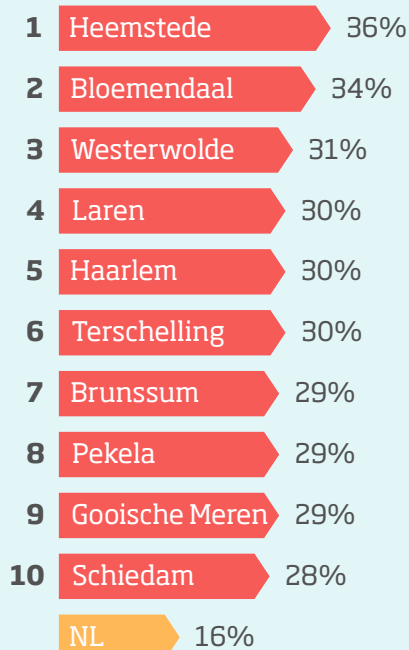
Energielabels E, F en G vaak te vinden in typische wijken

Wijken met veel geregistreerde energielabels E, F en G hebben vaak:

1. Veel vrijstaande en twee-onder-een-kap woningen;
2. Veel woningen gebouwd vóór 1965;
3. Veel woningen van eigenaar-bewoners en in bezit van particuliere verhuur; en
4. Een groot aandeel voorlopige energielabels.

De gemeentes waar het grootste aandeel woningen en het grootste aantal woningen met energielabel E, F en G staan, staan in onderstaande tabel. De gemeenten met de meeste woningen die deze energielabels hebben, zijn Amsterdam, Den Haag en Rotterdam. De gemeenten met het grootste aandeel geregistreerde energielabels E, F en G vinden we in Heemstede, Bloemendaal en Westerwolde.

Top 10 van gemeenten met aandeel woningen met energielabels E, F en G

Top 10 van gemeenten met aantal woningen met energielabels E, F en G

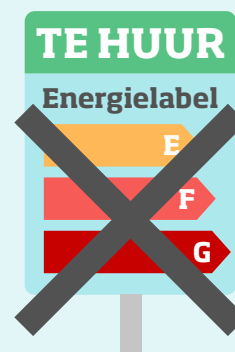
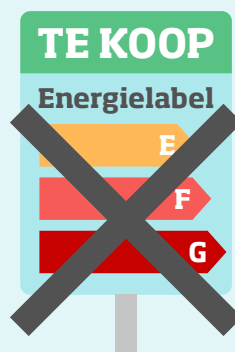

Aanbevelingen

Om daadwerkelijk alle energielabels E, F en G uit te faseren vóór 2030, is meer regie vanuit de rijksoverheid nodig. Het is namelijk niet voor iedere eigenaar aantrekkelijk om te verduurzamen. Daarom heeft Natuur & Milieu de volgende aanbevelingen aan de overheid.

Met woningcorporaties zijn er recent prestatieafspraken gemaakt over de uitfasering van label E, F en G. Woningcorporaties zijn ook het verst met het registreren van energielabels en het uitfaseren van slechte labels. Vergelijkbare afspraken met particuliere verhuurders ontbreken helaas, terwijl er voor hen wel een subsidieregeling is. Er is een verhuurverbod voor woningen met label E, F of G aangekondigd, maar dit is nog weinig concreet. Natuur & Milieu vindt dat dit verhuurverbod zo snel mogelijk concreet moet worden en dat er een vergelijkbare normering nodig is voor koopwoningen: bij verkoop of aankoop van een woning moet het uitfaseren van energielabel E, F of G gegarandeerd zijn.

Advies Natuur & Milieu: Geen aankoop, verkoop of verhuur van woningen met energielabel E, F of G per 2030

In appendix E vindt u een overzicht van de data over energielabels per gemeente.

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
1. Inleiding	6
2. Methode	7
2.1 Gegevens	7
2.2 Energielabelverdeling	7
2.3 Eigendomssituatie	9
2.4 Bouwjaarcarakteristieken	9
2.5 Woningtypecarakteristieken	10
2.6 Aggregatieniveaus en datafilters	10
2.6.1 Aggregatieniveaus	10
2.6.2 Filters	10
3. Resultaten	11
3.1 Landelijk overzicht energielabels	11
3.1.1 Geregistreerd energielabel	11
3.1.2 Voorlopig energielabel	11
3.2 Nadere beschrijving kenmerken per eigendomssituatie	12
3.2.1 Overzicht	12
3.2.2 Eigenaar-bewoners	13
3.2.3 Woningcorporaties	13
3.2.4 Particuliere verhuur	13
3.2.5 Onbekend	13
3.2.6 Energielabel en eigendomssituatie	13
3.3 Gemeenten	15
3.3.1 Slechtst presterende gemeenten	15
3.3.2 Best presterende gemeenten	16
3.3.3 Aandeel geregistreerde energielabels per gemeente	16
3.4 42 grootste gemeenten	17
3.4.1 Slechtst presterende gemeenten	17
3.4.2 Best presterende gemeenten	17
3.4.3 Grootste vier gemeenten	18
3.5 Wijken	19
4. Conclusies	20
4.1 Aantal woningen met E, F of G is zeer groot	20
4.2 Beperkt aantal wijken hebben veel woningen met E, F of G	20
4.3 Beperkt aantal gemeenten hebben veel woningen met E, F of G	20
4.4 Geregistreerde energielabels vaker afwezig bij eigenaar-bewoners en grote woningen	20
4.5 Eigenaar-bewoners en particuliere verhuur hebben een groot aandeel energielabel E, F en G	21
4.6 Gemeenschappelijke kenmerken aanwezigheid energielabels E, F en G	21
5. Aanbevelingen	22
5.1 Rijksoverheid	22
5.2 Gemeenten	22

Appendix A: slechtst presterende wijken van de G4	23
Appendix B: slechtst presterende gemeenten per eigendomssituatie	24
Eigenaar-bewoners	24
Woningcorporaties	24
Particuliere verhuur	25
Appendix C: slechtst presterende wijken per eigendomssituatie	27
Eigenaar-bewoner	27
Woningcorporatie	28
Particuliere verhuur	29
Appendix D: algemene eigenschappen geregistreerde energielabels	30
Verband tussen woningtype en geregistreerd energielabel	30
Verband tussen eigendomssituatie en geregistreerd energielabel	31
Verband tussen bouwjaar en geregistreerd energielabel	31
Verband tussen aandeel woningen met een geregistreerd energielabel en de hoogte van het geregistreerde energielabel	32
Appendix E: energielabel lijst alle gemeenten	33

1. Inleiding

Nederland zet in op verduurzaming van woningen. Dit doen we door de warmtebehoefte van de woning te verlagen en het aandeel duurzame energie in de woning te vergroten. Concreet betekent dit het aanbrengen van isolatie, hr++-glas, installatie van (hybride) warmtepompen, aansluiting op een warmtenet en installatie van (thermische) zonnepanelen. De combinatie van deze maatregelen wordt voor elke woning samengevat met een energielabel van A (heel duurzaam) t/m G (niet duurzaam). Door het energielabel te verbeteren dalen het gasverbruik en onze afhankelijkheid van buitenlands gas, daalt de energierekening, daalt de CO₂-uitstoot, en worden woningen klaargemaakt voor verwarmen met warmte van lage temperatuur.

Landelijk beleid zet in op een versnelling van de verduurzaming van woningen. Er zijn de afspraken uit Klimaatakkoord en subsidieregelingen voor isolatie en (hybride) warmtepompen. Daarnaast wordt normering voorbereid om huurwoningen met energielabel E, F en G uit te faseren, en om de hybride warmtepomp te laten gelden als nieuwe minimumstandaard voor de verwarming. Ook met woningcorporaties zijn afspraken gemaakt om te verduurzamen.

Op EU-niveau worden plannen gemaakt om woningen met energielabels E, F en G over de tijd uit te faseren. In de herziening van de Energy Performance of Buildings Directive (EPBD) wordt voorgesteld om energielabel E en slechter per 2030 uit te faseren voor alle woningen die van huurder of eigenaar wisselen. Voor de labels F en G moet de uitfasering eerder gerealiseerd zijn.

Al deze maatregelen gaan zorgen voor forse veranderingen in de Nederlandse woningen en hun energielabels. Dit onderzoek kijkt naar de huidige voorraad energielabels, waarbij we onderscheid maken in labels per eigendomssituatie per wijk of gemeente. Hierdoor wordt het voor gemeenten en beleidsmakers makkelijker om gericht in een wijk op zoek te gaan naar de woningen met een slecht energielabel.

Met dit onderzoek geven we antwoord op de volgende vragen: hoeveel woningen met label E, F en G zijn er? En hoe is de verdeling over gemeenten, wijken en woningeigenaren?

De inzichten zijn nuttig voor zowel gemeenten als voor het Rijk. Natuur & Milieu hoopt dat de overheden gericht op zoek gaan naar woningen met slechte labels, en zorgen voor verduurzaming.

2. Methode

Voor dit onderzoek is gebruikgemaakt van gegevens opgeleverd door het Kadaster.¹ In dit hoofdstuk lichten we de gebruikte gegevens en onze analyses toe.

2.1 Gegevens

Van alle Nederlandse gemeenten hebben we de volgende data gebruikt, met tussen haakjes de bron van de gegevens:

- Energielabelverdeling op wijkniveau (CBS-indeling) - voorlopig en geregistreerd energielabel (RVO);
- Eigendomssituatie (Kadaster) per energielabel op wijkniveau (CBS-indeling) - voorlopig en geregistreerd energielabel (RVO);
- Bouwjaarcarakteristieken (CBS) op wijkniveau (CBS-indeling);
- Woningtypecarakteristieken (CBS) op wijkniveau (CBS-indeling).

Het peiljaar van de gebruikte gegevens is april 2022.

2.2 Energielabelverdeling

Elke woning krijgt sinds 2015 automatisch een voorlopig energielabel toegewezen. Dit is een grove schatting van de energieprestatie van de woning, gebaseerd op het bouwjaar en woningtype. Zie ook tabel 1. Op basis van deze systematiek, kregen 3,7 miljoen woningen een voorlopig energielabel E, F of G toegewezen.

Tabel 1: toewijzing voorlopig energielabel (bron: RVO)

	tot 1945	1946- 1964	1965- 1974	1975- 1982	1983- 1987	1988- 1991	1992- 1999	2000- 2005	2006- 2013	2014- later
Vrijstaand	G	F	D	C	C	B	B	B	A	A
2-onder-1kap	G	F	D	C	C	C	B	B	A	A
Hoekwoning	G	F	D	C	C	C	B	B	A	A
Tussenwoning	F	E	C	C	C	C	B	A	A	A
Appartement	G	E	E	B	C	C	C	B	A	A

Het geregistreerd energielabel vervangt het voorlopig energielabel. Het wordt toegewezen nadat een gecertificeerd energieadviseur de eigenschappen van de woning fysiek heeft gecontroleerd en vastgesteld. Het geregistreerde energielabel van een woning geeft de energieprestatie van de woning aan. Op basis van het energieverlies van de woning, type verwarming en de aanwezige duurzame energieopwekking, wordt het energielabel bepaald.

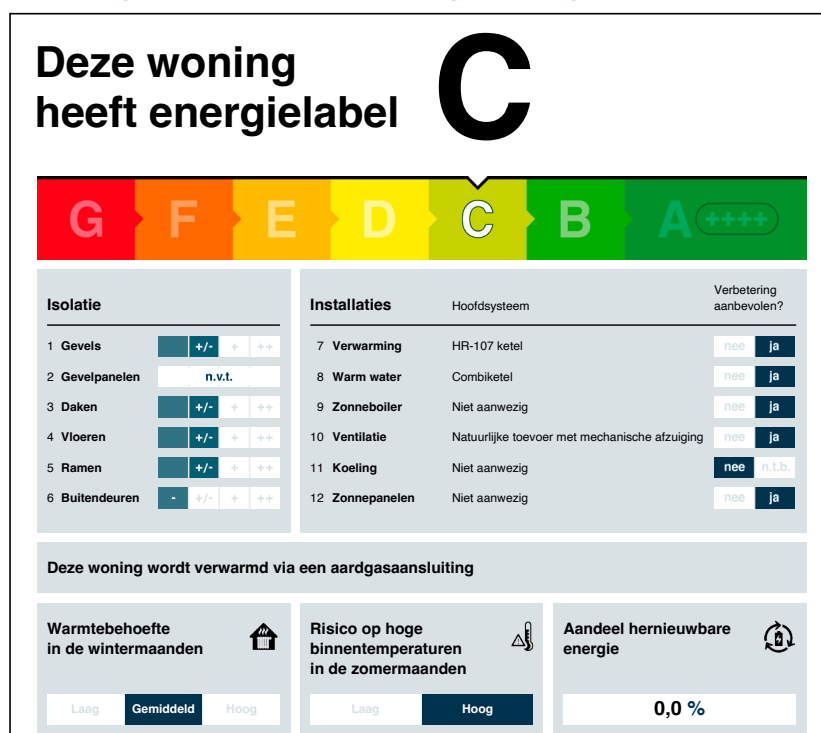
De onderdelen op het energielabel zijn:

- Isolatiegraad: gevels, dak, vloer, ramen en buitendeuren (van '-' tot '++');
- Aanwezige installaties: verwarming, warm water, zonneboiler, ventilatie, koeling en zonnepanelen;
- Warmtebehoefte van de woning in de wintermaanden (laag, gemiddeld of hoog);
- Risico op hoge binnentemperatuur in de zomermaanden (laag of hoog);
- Aandeel hernieuwbare energie (0% tot 100%).

Bovenstaande onderdelen worden overzichtelijk op het energielabel samengevat; zie afbeelding 1 voor een voorbeeld van een woning met energielabel C. Afhankelijk van de kwaliteit van bovenstaande onderdelen wordt berekend hoeveel kilowattuur warmte de woning per vierkante meter vloeroppervlak in een jaar nodig heeft.

1) Het Kadaster was verantwoordelijk voor het aanleveren van de gegevens in dit onderzoek. Het Kadaster heeft niet meegeschreven.

Afbeelding 1: voorbeeld van een woning met energielabel C.

Het energielabel gaat van A++++ (nul kWh/m² per jaar²) tot G (meer dan 380 kWh/m² per jaar),³ zie tabel 2. In dit onderzoek wordt gesproken van energielabel A, wanneer het energielabel A of beter is. Doorgaans geldt dat een woning met energielabel A of B met lagetemperatuurverwarming kan worden verwarmd.

Tabel 2: energiebehoefte per energielabel

Energielabel	Energiebehoefte (kWh/m ²)
A++++	Kleiner dan 0
A+++	0,01 tot 50
A++	50,01 tot 75
A+	75,01 tot 105
A	105,01 tot 160
B	160,01 tot 190
C	190,01 tot 250
D	250,01 tot 290
E	290,01 tot 335
F	335,01 tot 380
G	Groter dan 380

Er zijn grote verschillen in gasverbruik in woningen met verschillende energielabels. Ter illustratie: het gemiddelde gasverbruik in een rijtjeswoning met energielabel G ligt tussen de 1100 tot 1200 m³ per jaar. Voor een gemiddelde rijtjeswoning met energielabel A is dit tussen de 500 tot 800 m³ per jaar.⁴ Een woning met energielabel A en een gasverbruik van 800m³ per jaar, kan nog steeds matig geïsoleerd zijn als het label is bepaald door de aanwezigheid van een zonneboiler en zonnepanelen.

2) 1m³ aardgas staat gelijk aan ongeveer 10 kWh.

3) Regeling energieprestatie gebouwen: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0020921/2022-06-01>, Bijlage 1.

4) PBL, 2020. Bepaling energiebesparing woningen startanalyse 2020. https://www.pbl.nl/sites/default/files/downloads/pbl-2020-bepaling-energiebesparing-woningen-startanalyse-2020_4284.pdf

2.3 Eigendomssituatie

De eigendomssituatie in dit onderzoek is onderverdeeld in eigenaar-bewoners, corporatiewoningen, particuliere verhuur en onbekende eigenaren; zie ook tabel 3. De categorie particuliere eigenaren bestaat uit woningen waarin de eigenaar tevens de bewoner is. De categorie corporatiewoningen bestaat uit woningen waarin de woning in bezit is van een woningcorporatie. De categorie particuliere verhuur bestaat voor twee derde uit particuliere verhuurders, een deel uit bezit van onder andere kerken, overheden en verenigingen, en een deel uit eigenaars van een tweede woning. In dit rapport noemen we deze groep eigenaren particuliere verhuurders.

Tabel 3: omschrijving eigendomssituatie en aandeel in de dataset

Eigendomssituatie	Type eigendom	Aandeel in dataset
Eigenaar-bewoners	Particulier eigendom	56,6%
Woningcorporaties	Corporatiebezit	27,4%
Particuliere verhuur (en overig eigendom)	Kleine particuliere verhuurder (<500 woningen)	6,6%
	Kerken, overheden, verenigingen, etc.	2,3%
	Grote particuliere verhuurder (>500 woningen)	2,2%
	Tweede woning ⁵	2,2%
Onbekend	Onbekend	2,8%

Het Kadaster bepaalt de eigendomssituatie door een koppeling te maken tussen de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG) en de Basisregistratie Kadaster (BRK). Deze methode maakt het mogelijk om voor 95 procent van de woningen de eigendomssituatie te bepalen. Dit gebeurt door middel van geometrische koppeling en door koppeling op adres. De kwaliteit van deze koppeling is afhankelijk van de kwaliteit van beschikbare data.

Naast data over eigendomssituatie per wijk en per geregistreerd energielabel, is in dit onderzoek gekeken naar de eigendomssituatie per wijk en per voorlopig energielabel.

2.4 Bouwjaarcharacteristieken

Voor elke gemeente en wijk die hier worden onderzocht, zijn de bouwjaren bekend. Deze bouwjaren worden gebruikt om de wijk of gemeente te typeren. De CBS-indeling voor de bouwjaren is voor dit onderzoek gehanteerd en gekoppeld aan de BAG. Doorgaans geldt dat een wijk met meer oude woningen, vaak meer woningen heeft met energielabel E, F en G. In wijken met meer nieuwe woningen is dit aandeel vaak weer kleiner.

De bouwperiodes, het aantal woningen en het aandeel woningen per periode staan samengevat in tabel 4.

Tabel 4: aantal woningen per bouwperiode in dataset

Bouwperiode	Aantal woningen	Aandeel woningen
Tot en met 1945	1.487.930	18%
Tussen 1945 en 1964	1.136.144	14%
Tussen 1965 en 1974	1.289.832	16%
Tussen 1975 en 1991	1.905.959	24%
Tussen 1992 en 2005	1.187.491	15%
Na 2006	1.056.260	13%

5) De categorie 'tweede woning' is een diffuse categorie. Hieronder valt een woning die wordt verhuurd, het kan een woning zijn die een ouder koopt voor een studerend kind, het kan een woning zijn die tijdelijk nog in het bezit is van een persoon die gaat verhuizen en het kan ook een 'administratieve' tweede woning zijn (als twee woningen zijn samengetrokken tot één woning zonder dat dit in de data staat vermeld).

2.5 Woningtypekarakteristieken

De woningtypes zijn bekend voor elke wijk die in dit onderzoek wordt meegenomen. De CBS-indeling voor de woningtypes is voor dit onderzoek gehanteerd en gekoppeld aan de BAG. Het woningtype wordt gebruikt om de wijk te typeren. De woningtypen, het aantal woningen en het aandeel woningen per periode staan samengevat in tabel 5.

Tabel 5: aantal woningen per woningtype in dataset

Bouwperiode	Aantal woningen	Aandeel woningen
Appartementen	2.928.085	36%
Tussenwoningen	2.365.035	29%
Hoekwoningen	1.019.424	13%
2-onder-1 kapwoningen	705.099	9%
Vrijstaande woningen	1.041.427	13%
Onbekend	4.144	0%

2.6 Aggregatieniveaus en datafilters

Onderstaand vindt u een beschrijving van de gebruikte aggregatieniveaus en filters die in de dataverwerking zijn gebruikt.

2.6.1 Aggregatieniveaus

De gebruikte aggregatieniveaus voor dit rapport zijn:

- Landelijk;
- G4 (Amsterdam, Den Haag, Utrecht en Rotterdam);
- G32, bestaande uit 36 gemeenten (Alkmaar, Almelo, Almere, Alphen aan den Rijn, Amersfoort, Apeldoorn, Arnhem, Breda, Delft, Deventer, Dordrecht, Ede, Eindhoven, Emmen, Enschede, Gouda, Groningen, Haarlem, Haarlemmermeer, Heerlen, Helmond, Hengelo, Hoorn, Leeuwarden, Leiden, Lelystad, Maastricht, Nijmegen, Oss, Roosendaal, Schiedam, Den Bosch, Sittard-Geleen, Tilburg, Venlo, Zaanstad, Zoetermeer en Zwolle);
- Per gemeente (352 gemeenten);
- Per wijk (3.238 wijken). De wijken verschillen nogal in grootte, in de kleinste wijk staan 23 woningen en in de grootste wijk staan 46.245 woningen.

2.6.2 Filters

In de analyse worden verschillende filters toegepast.

- Voor vergelijkingen van het totale aandeel geregistreerde energielabels E, F en G in wijken worden alleen wijken meegenomen waar meer dan 1.000 geregistreerde labels bekend zijn.
- Voor vergelijkingen van het aandeel geregistreerde energielabels E, F en G per eigendomssituatie op wijkniveau, worden alleen de wijken meegenomen waar meer dan 1.000 geregistreerde labels bekend zijn voor de onderzochte eigendomssituatie.

De resultaten uit dit onderzoek zijn geverifieerd door het Kadaster. Het Kadaster heeft niet meegeschreven aan het rapport. De achterliggende gegevens zijn niet openbaar beschikbaar en kunnen ook niet worden opgevraagd.

3. Resultaten

In dit hoofdstuk geven we een overzicht van het aantal en het aandeel van woningen met energielabel E, F of G. Dat doen we op landelijk niveau, gemeenteniveau, G32-niveau, G4-niveau en wijkniveau. In de resultaten op gemeentelijk niveau beschrijven we ook welke gemeenten het kleinste en grootste aandeel woningen en de laagste en hoogste aantallen woningen met energielabel E, F en G hebben.

3.1 Landelijk overzicht energielabels

Niet alle woningen hebben een geregistreerd energielabel: 4,5 miljoen woningen (55%) hebben er een. De overige 45 procent, ruim 3,6 miljoen woningen, heeft nog een voorlopig energielabel. Het geregistreerd energielabel wordt toegekend na verificatie door een erkend energie-adviseur en vervangt het voorlopige energielabel.

3.1.1 Geregistreerd energielabel

694.000 woningen hebben een geregistreerde energielabel E, F en G; zie tabel 6. Dit is een onderschatting van het werkelijke aantal woningen met een energieprestatie die daarmee overeenkomt, want nog niet elke woning heeft een geregistreerd energielabel.

Tabel 6: verdeling geregistreerde energielabels

Geregistreerd energielabel	Aantal woningen	Aandeel woningen
A	1.297.942	29%
B	756.941	17%
C	1.175.489	26%
D	531.533	12%
E	315.057	7%
F	195.957	4%
G	182.635	4%

3.1.2 Voorlopig energielabel

In dit onderzoek zijn de voorlopige energielabels van alle woningen bekend. Dit is inclusief woningen met inmiddels een geregistreerd energielabel; de voorraad voorlopige energielabels is niet gecorrigeerd voor deze laatste groep woningen.

In totaal hebben ruim 7,8 miljoen woningen een voorlopig energielabel. Daarnaast zijn er 224.000 woningen waarvan het voorlopig energielabel niet bekend is. In tabel 7 staat het overzicht van het aantal en aandeel woningen met een voorlopig energielabel; ruim 3,7 miljoen woningen hebben een voorlopig energielabel E, F en G. Dit aantal is een overschatting van het werkelijke aantal woningen met een energieprestatie die daarmee overeenkomt. Dit komt met name doordat bij toekenning van het voorlopig energielabel enkel gekeken wordt naar bouwjaar en woningtype.⁶ Aanwezigheid van energiebesparende maatregelen of duurzame energieopwekking aangebracht na de bouw van de woning, worden nog niet meegenomen. Het aandeel van het voorlopig energielabel E, F en G is ruim 46 procent.

6) In de verschillende bouwbesluiten zijn normen vastgelegd die de energieprestatie van een woning beïnvloeden. Daarmee is op basis van het bouwjaar en het woningtype de energieprestatie te bepalen die gold bij oplevering van de woning.

Tabel 7: verdeling voorlopige energielabels

Voorlopig energielabel	Aantal woningen	Aandeel woningen
A	1.088.001	13%
B	1.178.873	15%
C	1.787.447	22%
D	46.675	1%
E	1.480.782	18%
F	1.134.036	14%
G	1.123.826	14%

De rijksoverheid gaat ervan uit dat 20 procent van de woningen in Nederland een energieprestatie heeft op het niveau van energielabel E, F of G.⁷ Dit komt overeen met ruim 1,5 miljoen woningen. Dit is een inschatting op basis van een extrapolatie van het aantal woningen met een geregistreerd energielabel E, F of G naar de gehele woningvoorraad. Dit is nadrukkelijk een schatting: het werkelijke aantal kan lager of hoger zijn. Van de 3,7 miljoen woningen met voorlopig label E, F of G zijn er over een periode van meer dan 60 jaar 2,2 miljoen verduurzaamd. Voor het verduurzamen van de resterende 1,5 miljoen woningen hebben we slechts zeven jaar.

3.2 Nadere beschrijving kenmerken per eigendomssituatie

In deze paragraaf wordt per eigendomssituatie een overzicht gegeven van de verschillende kenmerken. Dit dient ter achtergrond en duiding van de verschillende eigendomssituaties. De kenmerken die we hier uitlichten zijn:

1. Het aantal woningen;
2. Welke vormen van eigendom onder de eigendomssituatie vallen;
3. Het aantal geregistreerde energielabels;
4. Het aandeel woningen met een geregistreerd energielabel;
5. Het aantal voorlopige energielabels;
6. Het aandeel van energielabel E, F en G.

Tot slot geven we een overzicht van de labelverdeling A t/m G voor de voorlopige en geregistreerde energielabels per eigendomssituatie.

3.2.1 Overzicht

Voor een samenvatting van de kengetallen per eigendomssituatie, zie ook tabel 8. Woningcorporaties zijn voorlopers in het aandeel woningen met een geregistreerd energielabel. Ook is het aandeel woningen met een geregistreerd energielabel E, F of G bij woningcorporaties het grootst. Particuliere verhuur ligt ver achter. Het aandeel particulier verhuurde woningen met een geregistreerd energielabel is klein; ook is het aandeel woningen met een geregistreerd energielabel E, F of G bij particuliere verhuur zeer groot.

7) https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2022Z06423&did=2022D13121 en <https://www.rvo.nl/sites/default/files/2021/12/monitor-energiebesparing-gebouwde-omgeving-2021.pdf>

Tabel 8: overzicht geregistreerde labels en voorlopige labels

Eigendomssituatie	Totaal woningen	Woningen met geregistreerd label	Woningen met voorlopig label	Aandeel geregistreerde energielabels	Geregistreerd energielabel E, F en G	Voorlopig energielabel E, F en G
Eigenaar-bewoners	4,57 miljoen	1,92 miljoen	2,65 miljoen	42%	19%	46%
Corporatiebezit	2,20 miljoen	1,88 miljoen	0,32 miljoen	85%	10%	48%
Particuliere verhuur	1,07 miljoen	0,65 miljoen	0,41 miljoen	61%	22%	55%
Onbekende eigenaren	0,22 miljoen	-	-	-	-	-
Totaal	8,06 miljoen	4,46 miljoen	3,38 miljoen	55%	16%	48%

3.2.2 Eigenaar-bewoners

4,6 miljoen woningen zijn in eigendom bij eigenaar-bewoners. Daaronder vallen alle woningen waarvan de eigenaar en bewoner op hetzelfde adres wonen. Het aantal van deze woningen met een geregistreerd energielabel is 1,92 miljoen; 42 procent van deze woningen. Het aantal van deze woningen met een voorlopig energielabel is 2,65 miljoen. Het aandeel geregistreerde energielabels E, F en G is bij de eigenaar-bewoners 19 procent. Het aandeel voorlopige energielabels E, F en G is 46 procent.

3.2.3 Woningcorporaties

2,2 miljoen woningen zijn in eigendom bij woningcorporaties en worden verhuurd aan een huurder. Het aantal van deze woningen met een geregistreerd energielabel is 1,88 miljoen; 85 procent van deze woningen. Het aantal woningen met een voorlopig energielabel is 0,32 miljoen. Het aandeel geregistreerde energielabels E, F en G in corporatiebezit is 10 procent. Het aandeel voorlopige energielabels E, F en G is 48 procent.

3.2.4 Particuliere verhuur

Bijna 1,1 miljoen woningen zijn in eigendom van particuliere verhuurders. Deze categorie omvat kleine particuliere verhuur (< 500 woningen), grote particuliere verhuur (> 500 woningen) en overige eigenaren (bijvoorbeeld zorgorganisaties, kerkelijk bezit). Ook een eigenaar van twee woningen valt onder deze categorie. Denk hierbij aan ouders waarvan de kinderen in de tweede woning wonen, of eigenaren van een vakantiewoning. Het aantal woningen met een geregistreerd energielabel in bezit van particuliere verhuur is 0,65 miljoen; 61 procent van deze woningen. Het aantal woningen met een voorlopig energielabel is 0,41 miljoen. Het aandeel geregistreerde energielabels E, F en G is 22 procent. Het aandeel voorlopige energielabels E, F en G is 55 procent. Het aandeel van de woningen met een geregistreerd energielabel is 61 procent.

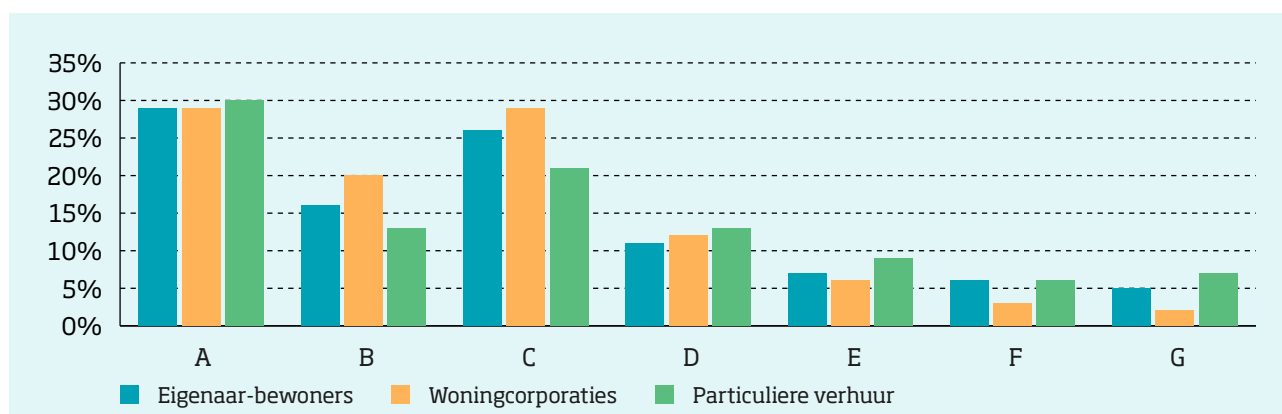
3.2.5 Onbekend

Het aantal woningen met een onbekende eigenaar en een onbekend energielabel in dit onderzoek is 0,22 miljoen.⁸

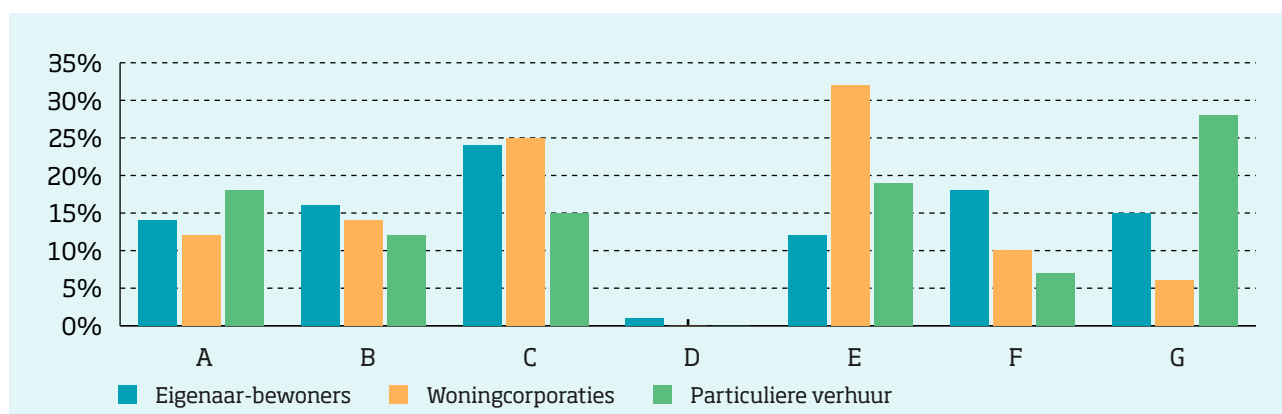
3.2.6 Energielabel en eigendomssituatie

In grafiek 1 en 2 is per eigendomssituatie inzichtelijk gemaakt hoe de verdeling van voorlopige en geregistreerde energielabels A t/m G is. Onder de grafieken staat toegelicht in hoeverre er per eigendomssituatie een verduurzamingslag heeft plaatsgevonden.

8) Onder de onbekende eigenaren vallen woningen waarbij de koppeling tussen de BAG en BRK niet goed gaat. Dit kan meerdere oorzaken hebben. Zo kan een particulier op eigen naam vastgoed in bezit hebben en tegelijkertijd handelen middels bijvoorbeeld een bv. Daarnaast werken veel vastgoedorganisaties met dochterondernemingen die ook vastgoed op naam van de dochter geregistreerd hebben. In dat geval komen de namen van de eigenaar van de vastgoedorganisatie en de dochteronderneming geregistreerd op een adres niet overeen. Tot slot kan de koppeling in individuele gevallen niet lukken bij percelen in een gebied met veel appartementen of nieuw te starten bouwprojecten.

Grafiek 1: aandeel geregistreerd energielabel per eigendomssituatie

Grafiek 2: aandeel voorlopige energielabels uitgesplitst naar eigendomssituatie

Eigenaar-bewoners

Eigenaar-bewoners hebben ten opzichte van woningcorporaties een relatief groot aandeel geregistreerde energielabels E (7%), F (6%) en G (5%). Dit is echter wel een groot verschil ten opzichte van het aandeel woningen in bezit van eigenaar-bewoners met een voorlopig energielabel E (12%), F (18%) en G (15%). Het lijkt erop dat eigenaar-bewoners een redelijke verduurzamingsslag hebben doorgemaakt. Dit is echter niet met zekerheid te zeggen omdat het aandeel geregistreerde energielabels van de eigenaar-bewoners met 42 procent erg klein is. Mogelijk zitten er dus nog veel woningen met een slechte energieprestatie in de voorraad woningen zonder geregistreerd energielabel.

Woningcorporaties

Woningcorporaties hebben ten opzichte van eigenaar-bewoners en particuliere verhuur een relatief klein aandeel geregistreerde energielabels E (6%), F (3%) en G (2%). Dit is een groot verschil ten opzichte van het aandeel corporatiewoningen met een voorlopig energielabel E (32%), F (10%) en G (6%). Daarnaast is het energielabel voor 85 procent van de woningen bekend. Daarom is met zekerheid te zeggen dat woningcorporaties een forse verduurzamingsslag hebben doorgemaakt.

Particuliere verhuur

De particuliere verhuur heeft ten opzichte van woningcorporaties een relatief groot aandeel geregistreerde energielabels E (9%), F (6%) en G (7%). Dit is echter wel een groot verschil ten opzichte van het aandeel woningen in bezit van particuliere verhuur met een voorlopig energielabel E (19%), F (7%) en G (28%). Het lijkt erop dat de particuliere verhuur een redelijke verduurzamingsslag heeft doorgemaakt. Dit is echter niet met zekerheid te zeggen omdat het aandeel geregistreerde energielabels van de eigenaar-bewoners 61 procent is. Mogelijk zitten dus nog veel woningen met een slechte energieprestatie in de voorraad woningen zonder geregistreerd energielabel.

In de analyse in appendix D is de relatie tussen het aandeel woningen met een geregistreerd energielabel per wijk en de aanwezigheid van woningen met een geregistreerd energielabel E, F en G per wijk nader toegelicht. Daar is tevens zichtbaar dat het bouwjaar van de woning, het woningtype, en de eigendomssituatie een indicator kunnen zijn van het aandeel woningen met een geregistreerd energielabel E, F en G. Over het algemeen geldt dat wijken met een groot aandeel geregistreerd energielabels E, F en G: meer vrijstaande woningen en 2-onder-1-kapwoningen bevat; meer woningen in bezit van eigenaar-bewoners; meer particuliere verhuur; en meer woningen gebouwd vóór 1965.

3.3 Gemeenten

In dit hoofdstuk laten we zien welke gemeenten het slechtst en het beste presteren op het gebied van het aandeel en het aantal aanwezige energielabels E, F en G. Als eerste tonen we de slechtst presterende gemeenten in heel Nederland, gevolgd door de 42 grootste gemeenten. Tot slot geven we een overzicht van de vier grootste gemeenten. In appendix B is per eigendomssituatie een top 10 van de slechtst presterende gemeenten opgenomen. Appendix E bevat de complete lijst gemeenten met het aandeel en aantal woningen met energielabel E, F en G.

3.3.1 Slechtst presterende gemeenten

De tien gemeenten met het grootste aandeel van de energielabels E, F en G in de voorraad geregistreerde labels, staan in tabel 9. De lijst wordt aangevoerd door Heemstede en Bloemendaal, twee gemeenten met een aandeel energielabels E, F en G dat ruim twee keer zo groot is als het landelijk gemiddelde (16%). 30 procent van de woningen met een geregistreerd energielabel, heeft energielabel E, F of G. Deze gemeenten worden gekenmerkt door een hoop woningen gebouwd vóór 1945. Daarnaast betreft het in vier gemeenten (Westerwolde, Laren, Terschelling en Pekela) vooral vrijstaande, en 2-onder-1 kapwoningen. In de andere zes gemeenten zijn het vooral appartementen en tussenwoningen. Het aandeel geregistreerde energielabels in deze gemeenten is gemiddeld 55 procent; dit is in lijn met het landelijk gemiddelde. Deze gemeenten worden tot slot gekenmerkt door een gemiddeld aandeel koopwoningen (56%).

De gemeenten met het grootste aantal geregistreerde energielabels E, F en G zijn vooral de grote gemeenten. Deze tien gemeenten vertegenwoordigen 28 procent van de voorraad geregistreerde energielabels E, F en G. De top 10 vertegenwoordigt 0,2 miljoen (28%) van alle geregistreerde energielabels E, F en G. Dit zijn in veel gevallen gemeenten met een oude binnenstad en een groot aantal woningen. De gemeenten zijn vrij divers in het type woningen dat aanwezig is, al zijn appartementen gevolgd door tussenwoningen duidelijk oververtegenwoordigd. 90 procent van de woningen betreft een appartement of tussenwoning; dit is 25 procentpunt hoger dan het landelijk gemiddelde. Amsterdam en Rotterdam zijn de enige gemeenten waar het aantal woningen in corporatiebezit groter is dan het aantal woningen in bezit van eigenaar-bewoners. Het aandeel geregistreerde energielabels in deze gemeenten is met 61 procent ongeveer 6 procentpunt groter dan het landelijk gemiddelde.

Wat opvalt is dat Haarlem in zowel het aandeel als het aantal geregistreerde energielabels in de top 5 staat.

Tabel 9: gemeenten met het grootste aandeel en aantal energielabel E, F en G binnen de voorraad geregistreerde labels

Positie	Aandeel energielabels E, F en G (gemeente)	Aantal energielabels E, F en G (gemeente)
#1	36% (Heemstede)	45.173 (Amsterdam)
#2	34% (Bloemendaal)	39.359 (Den Haag)
#3	31% (Westerwolde)	35.159 (Rotterdam)
#4	30% (Laren)	14.842 (Utrecht)
#5	30% (Haarlem)	12.981 (Haarlem)
#6	30% (Terschelling)	11.351 (Groningen)
#7	29% (Brunssum)	10.780 (Eindhoven)
#8	29% (Pekela)	9.294 (Tilburg)
#9	29% (Gooise Meren)	8.903 (Maastricht)
#10	28% (Schiedam)	8.326 (Breda)

3.3.2 Best presterende gemeenten

Er zijn veel gemeenten met een klein aandeel van energielabel E, F en G in de voorraad geregistreerde energielabels. Deze gemeenten worden gekenmerkt door een groot aantal woningen gebouwd na 1975, die doorgaans redelijk geïsoleerd zijn. Van de gemeenten zijn er tien met een aandeel geregistreerde energielabels E, F en G van minder dan 5 procent. Dit zijn op volgorde van klein naar groot: Zeewolde, Almere, Lelystad, Houten, Dronten, Heerhugowaard, Nieuwegein, Barendrecht, Duiven en Purmerend. In deze tien gemeenten staan nog maar 3.500 woningen met energielabel E, F of G.

3.3.3 Aandeel geregistreerde energielabels per gemeente

Inzicht in energielabels is voor gemeenten cruciaal om te weten wat de energieprestatie van het woningbestand is. Hoe completer het overzicht, hoe gericht een gemeente plannen kan maken voor het aardgasvrij maken van wijken. Er zijn grote verschillen tussen gemeenten in het aandeel geregistreerde energielabels van het woningbestand.

In tabel 10 staan de gemeenten met het grootste aandeel geregistreerde energielabels. Deze gemeenten zitten ruim boven het landelijk gemiddelde van 55 procent. Deze gemeenten hebben dus een relatief goed overzicht van de energieprestatie van de woningen.

Tabel 10: gemeenten met het grootste aandeel geregistreerde energielabels

Gemeente	Aandeel geregistreerde energielabels
Gorinchem	67%
Zoetermeer	67%
Rijswijk	66%
Maassluis	66%
Groningen	65%
Capelle aan den IJssel	65%
Waddinxveen	65%
Zeewolde	64%
Weesp	63%
Den Haag	63%

De gemeenten met het kleinste aandeel geregistreerde energielabels zijn te zien in tabel 11. Deze gemeenten zitten ver onder het landelijk gemiddelde van 55 procent. In deze tien gemeenten is gemiddeld 74 procent van de woningen in bezit van eigenaar-bewoners. Dit is 17 procentpunt meer dan het landelijk gemiddelde. Daarnaast is het gemiddelde aandeel vrijstaande woningen en 2-onder-1-kapwoningen ruim 50 procent; dit is 28 procentpunt meer dan het landelijk gemiddelde. Deze gemeenten hebben nog een flinke slag te maken om meer inzicht te krijgen in de energieprestatie van het woningbestand.

Tabel 11: gemeenten met het kleinste aandeel geregistreerde energielabels

Gemeente	Aandeel geregistreerde energielabels
Ameland	28%
Baarle-Nassau	31%
Dinkelland	32%
Tubbergen	34%
Staphorst	35%
Oirschot	36%
Veere	37%
Stein	38%
Urk	39%
Eijsden-Margraten	39%

3.4 42 grootste gemeenten

In dit hoofdstuk laten we zien welke grote gemeenten⁹ het slechtst presteren in aandeel en aantal aanwezige energielabels E, F en G. Ook geven we kort aan welke grote gemeenten het beste presteren op het gebied van het aandeel energielabels E, F en G.

3.4.1 Slechtst presterende gemeenten

Van de 42 grootste gemeenten is de top 10 met het grootste aandeel energielabel E, F en G binnen de geregistreerde labels te zien in tabel 12. Het bouwjaar van de woningen in deze tien gemeenten is voor 32 procent van vóór 1945. Het woningtype in al deze gemeenten is 60 procent appartementen en 27 procent tussenwoningen. Het aandeel eigenaar-bewoners van 45 procent is 12 procentpunt kleiner dan het landelijk gemiddelde. Het aandeel corporatiewoningen van 31 procent is 4 procentpunt groter en het aandeel particuliere verhuur van 21 procent is 8 procentpunt groter dan het landelijk gemiddelde.

Tabel 12: grote gemeenten met het grootste aandeel energielabel E, F en G binnen de voorraad geregistreerde labels

Positie	Gemeente	Aandeel energielabel E, F en G	Aantal woningen
#1	Haarlem	30%	12.981
#2	Schiedam	28%	6.604
#3	Heerlen	28%	7.736
#4	Maastricht	24%	8.903
#5	Den Haag	23%	39.359
#6	Sittard-Geleen	22%	5.415
#7	Delft	22%	7.190
#8	Leiden	21%	7.022
#9	Dordrecht	21%	6.014
#10	Gouda	20%	3.959

3.4.2 Best presterende gemeenten

Van de 42 grootste gemeenten is de top 10 gemeenten met het kleinste aandeel energielabel E, F en G binnen de geregistreerde labels te zien in tabel 13. Deze tien gemeenten worden gekenmerkt door een groot aantal woningen gebouwd na 1975. Uitzondering is Nijmegen, waar 20 procent van de woningen vóór 1945 is gebouwd. Daarnaast zijn tussenwoningen met 40 procent het meest voorkomende woningtype. Dit is 11 procentpunt meer

9) In de 42 grootste gemeenten zitten de zogeheten G4 en G32. In de G4 zitten Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht. In de G32 zaten oorspronkelijk 32 gemeenten, nu zijn het er 38. Zie ook: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2017/45/partners-steeds-vaker-beiden-hoogopgeleid/42-grootste-steden>

dan het landelijk gemiddelde. Appartementen hebben een aandeel van 33 procent; dit is 3 procentpunt minder dan het landelijk gemiddelde. In deze gemeenten is 57 procent van de woningen een koopwoning, 29 procent is in corporatiebezit en 11 procent is in bezit van particuliere verhuur. Dit komt grotendeels overeen met het landelijke gemiddelde.

Tabel 13: grote gemeenten met het kleinste aandeel energielabel E, F en G binnen de voorraad geregistreerde labels

Positie	Gemeente	Aandeel energielabel E, F en G	Aantal energielabel E, F en G
#1	Almere	0%	159
#2	Lelystad	1%	230
#3	Hoorn	5%	978
#4	Helmond	7%	1.853
#5	Haarlemmermeer	7%	2.784
#6	Oss	10%	2.416
#7	Ede	11%	3.146
#8	Den Bosch	11%	4.898
#9	Zoetermeer	12%	4.693
#10	Nijmegen	12%	6.261

3.4.3 Grootste vier gemeenten

Van alle geregistreerde woningen met energielabel E, F of G, staat 19 procent in de vier grootste gemeenten. Van deze vier vallen vooral Den Haag en Rotterdam op (zie tabel 14 en 15). Ze zitten boven het landelijk gemiddelde voor het aandeel woningen met energielabel E, F en G. Den Haag staat op plaats 5 van de top 10 slechtst presterende gemeenten. Utrecht en Amsterdam zitten op het landelijk gemiddelde.

De vier grootste gemeenten kenmerken zich door een woningbestand dat voor 78 procent uit appartementen en 16 procent uit tussenwoningen bestaat. Daarnaast is 36 procent gebouwd vóór 1945 en 26 procent na 1992. Tot slot heeft 61 procent van de woningen een geregistreerd energielabel. Dit is 6 procentpunt meer dan het landelijk gemiddelde. Met name Utrecht valt in negatieve zin op: slechts 63 procent van de corporatiewoningen heeft een geregistreerd energielabel. Dit is 22 procentpunt minder dan het landelijk gemiddelde.

Tabel 14: G4-gemeenten met het aandeel geregistreerde energielabels E, F en G binnen de voorraad geregistreerde labels

Gemeente	Aandeel energielabel E, F en G			
	Eigenaar- bewoners	Corporatie	Particuliere verhuur	Totaal
Den Haag	30%	13%	33%	23%
Rotterdam	24%	10%	29%	18%
Utrecht	23%	10%	17%	17%
Amsterdam	20%	12%	19%	16%

Tabel 15: G4-gemeenten met het aandeel woningen met een geregistreerd energielabel

Gemeente	Aandeel woningen met geregistreerd energielabel			
	Eigenaar- bewoners	Corporatie	Particuliere verhuur	Totaal
Den Haag	43%	92%	66%	63%
Rotterdam	44%	83%	70%	62%
Utrecht	51%	63%	67%	54%
Amsterdam	52%	73%	65%	61%

3.5 Wijken

De voorgaande analyses waren op gemeenteniveau. In deze laatste resultatenparagraaf geven we de belangrijkste resultaten op wijkniveau. Ook hier kijken we naar het aandeel en de aantallen energielabel E, F en G in wijken. De verschillen tussen wijken zijn veel groter dan die tussen gemeenten. Zo heeft Nederland 476 wijken waar minder dan tien woningen energielabel E, F of G hebben. In vijftig van de 3.238 wijken in Nederland, is 16,5 procent van alle woningen met een geregistreerd energielabel E, F of G te vinden. Dit zijn bijna 115.000 woningen. Van deze vijftig wijken, liggen er dertig in de vier grootste gemeenten (G4): Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht. In appendix C staan de slechtst presterende wijken per eigendomssituatie en in appendix A de slechtst presterende wijken voor de G4.

De wijken met het grootste aandeel energielabel E, F en G zijn te zien in tabel 16. In deze tien wijken heeft gemiddeld 52 procent van de woningen energielabel E, F en G. 86 procent is gebouwd vóór 1965 en de wijken bestaan voor 84 procent uit appartementen en tussenwoningen. In deze wijken is 68 procent van de woningen in bezit van eigenaar-bewoners. Dit is 11 procentpunt meer dan het landelijk gemiddelde. Slechts 8 procent van de woningen is in corporatiebezit.

Rotterdam¹⁰ is hofleverancier van wijken met de meeste woningen met energielabel E, F en G. De eerste zes wijken leveren in totaal 26.000 woningen met dit label. In deze tien wijken is 51 procent van de woningen gebouwd vóór 1965. Hier zijn appartementen en tussenwoningen met een aandeel van 92 procent erg dominant. Tot slot valt op dat koopwoningen slechts 34 procent van het woningbestand vormen. Dit is 23 procentpunt minder dan het landelijk gemiddelde. Het aandeel woningen in corporatiebezit (41%) en in bezit van particuliere verhuur (20%) is respectievelijk 14 procentpunt en 7 procentpunt groter dan het landelijk gemiddelde.

Tabel 16: wijken met het grootste aandeel energielabel E, F en G binnen de voorraad geregistreerde energielabels

Wijknummer en wijknaam	Aandeel energielabel E, F en G (gemeente)	Wijknummer en wijknaam	Aantallen energielabels E, F en G (gemeente)
WK091711 Mariatrade	62% (Heerlen)	WK059915 Charlois	5.984 (Rotterdam)
WK036349 Apollobuurt	61% (Amsterdam)	WK059914 Prins Alexander	4.654 (Rotterdam)
WK051804 Benoordenhout	56% (Den Haag)	WK059906 Hillegersberg- Schiebroek	4.282 (Rotterdam)
WK060301 Wijk 01	53% (Rijswijk)	WK059903 Delfshaven	3.774 (Rotterdam)
WK194201 Brediuskwartier	52% (Gooise Meren)	WK059905 Noord	3.692 (Rotterdam)
WK091737 Bekkerveld	51% (Heerlen)	WK059912 IJsselmonde	3.602 (Rotterdam)
WK051804 Benoordenhout	51% (Den Haag)	WK093502 Buitenwijk West	3.391 (Maastricht)
WK051812 Bomen- en Bloemenbuurt	50% (Den Haag)	WK034402 Noordwest	3.384 (Utrecht)
WK039212 Ter Kleefkwartier	49% (Haarlem)	WK051833 Bouwlust en Vrederust	2.865 (Den Haag)
WK037501 Vondelkwartier	49% (Beverwijk)	WK051838 Laakkwartier en Spoorwijk	2.819 (Den Haag)

10) Dat de gemeente Rotterdam in deze lijst veel voorkomt, is voor een deel te verklaren doordat Rotterdam een zeer grote gemeente is die echter slechts 22 wijken bevat. Ter vergelijking: Amsterdam heeft 99 wijken en Den Haag 44.

4. Conclusies

De belangrijkste conclusies van dit rapport zijn:

- 1. Aantal woningen met energielabel E, F of G is zeer groot**
- 2. Beperkt aantal wijken hebben veel woningen met E, F of G**
- 3. Beperkt aantal gemeenten hebben veel woningen met E, F of G**
- 4. Geregistreerd energielabel vaker afwezig bij eigenaar-bewoners en grote woningen**
- 5. Eigenaar-bewoners en particuliere verhuur hebben een groot aandeel energielabel E, F en G**

Tot slot is er een aantal gemeenschappelijke kenmerken voor wijken met een groot aandeel energielabel E, F en G.

4.1 Aantal woningen met E, F of G is zeer groot

In meer dan 60 jaar zijn inmiddels 2,2 miljoen van de 3,7 miljoen woningen met een voorlopig energielabel E, F of G verduurzaamd. Het werkelijke aantal woningen met een energieprestatie op het niveau van energielabel E, F of G ligt nu waarschijnlijk rond de 1,5 miljoen. Dit betekent dat er een aanzienlijke verduurzamingsopgave ligt in de periode tot 2030. Bovendien is nog niet duidelijk waar al deze woningen staan. We hebben nu bijna 0,7 miljoen woningen met een geregistreerd energielabel E, F of G (16 procent van het totale aantal geregistreerde energielabels). De rest van de woningen met een energieprestatie op het niveau van label E, F of G, zit ergens in de voorraad woningen met een voorlopig energielabel.

4.2 Beperkt aantal wijken hebben veel woningen met E, F of G

In vijftig van de 3.238 wijken in Nederland, staat 16,5 procent van alle woningen met een geregistreerd energielabel E, F of G. Van deze wijken liggen er dertig in de vier grootste gemeenten, namelijk Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht. Met name in wijken in Den Haag en Rotterdam staan bovengemiddeld veel woningen met energielabel E, F en G. De uitschieters in wijken met een groot aandeel woningen met energielabel E, F en G zitten vaak bij kleinere gemeenten met een oud woningbestand en relatief meer 2-onder-1-kapwoningen en vrijstaande woningen.

4.3 Beperkt aantal gemeenten hebben veel woningen met E, F of G

De tien gemeenten met de meeste woningen met een geregistreerd energielabel E, F en G zijn Amsterdam, Den Haag, Rotterdam, Utrecht, Haarlem, Groningen, Eindhoven, Tilburg, Maastricht en Breda. In deze tien gemeenten staat 28,3 procent van alle woningen in Nederland met een geregistreerd energielabel E, F of G.

De tien gemeenten met het grootste aandeel woningen met een geregistreerd energielabel E, F en G zijn Heemstede, Bloemendaal, Westerwolde, Laren, Haarlem, Terschelling, Brunssum, Pekela, Gooise Meren en Schiedam. 30 procent van de woningen met een geregistreerd energielabel in deze gemeenten, heeft een energielabel E, F of G. Dit is bijna twee keer zo hoog als het landelijk gemiddelde. Deze gemeenten vertegenwoordigen in totaal bijna 5 procent van de woningen met een geregistreerd energielabel E, F of G.

4.4 Geregistreerde energielabels vaker afwezig bij eigenaar-bewoners en grote woningen

Uit dit onderzoek blijkt dat er grote verschillen zijn tussen gemeenten in het aandeel geregistreerde energielabels. Zonder inzicht in de daadwerkelijke energieprestatie, is verduurzamingsbeleid lastig uit te voeren.

De tien gemeenten met het grootste aandeel geregistreerde energielabels zijn Gorinchem, Zoetermeer, Rijswijk, Maassluis, Groningen, Capelle aan den IJssel, Waddinxveen, Zeewolde, Weesp en Den Haag. Tussen de 63 procent en 67 procent van de woningen in deze gemeenten heeft een geregistreerd energielabel.

De tien gemeenten met het kleinste aandeel geregistreerde energielabels ligt ver onder het landelijk gemiddelde (55%). Het aandeel ligt tussen de 28 procent en 39 procent voor de gemeenten Ameland, Baarle-Nassau, Dinkelland, Tubbergen, Staphorst, Oirschot, Veere, Stein, Urk en Eijsden-Margraten.

4.5 Eigenaar-bewoners en particuliere verhuur hebben een groot aandeel energielabel E, F en G

De verdeling van energielabels E, F en G over de eigenaren verschilt. Over het algemeen kan gesteld worden dat woningen in bezit van corporaties het kleinste aandeel (10%) van deze energielabels hebben. Woningen in eigendom van particuliere verhuur lopen nog ver achter (22%) en ook woningen in bezit van eigenaar-bewoners (19%) presteren minder goed dan gemiddeld (16%).

4.6 Gemeenschappelijke kenmerken aanwezigheid energielabels E, F en G

Uit dit onderzoek blijkt dat wijken met een groot aandeel energielabels E, F en G vaak vergelijkbare eigenschappen hebben. In het algemeen neemt het aandeel energielabels E, F en G toe wanneer:

1. Het aandeel vrijstaande woningen en 2-onder-1-kapwoningen groter is;
2. Het aandeel woningen in eigendom van particuliere verhuur en in bezit van eigenaar-bewoners groter is;
3. Het aandeel oude woningen (van vóór 1965) groter is; en
4. Wanneer het aandeel voorlopige energielabels in de gemeente groter is.

5. Aanbevelingen

Om het aandeel woningen met energielabel E, F en G te verkleinen, zijn verschillende stappen nodig. Rijksoverheid, gemeenten en woningeigenaren hebben nog zeven jaar voor het verduurzamen van, volgens de schatting van het Rijk, 1,5 miljoen woningen. Dat is een grote opgave. Hiervoor zijn extra overheidsmaatregelen nodig, omdat niet alle woningeigenaren een prikkel hebben om zelf aan de slag te gaan.

5.1 Rijksoverheid

De rijksoverheid moet het aangekondigde verhuurverbod voor huurwoningen met energielabel E, F en G zo snel mogelijk uitwerken. Dit geeft verhuurders zekerheid. Met de woningcorporaties zijn afspraken gemaakt over het uitfasen van slechte labels. Met particuliere verhuurders of eigenaar-bewoners bestaan echter geen vergelijkbare afspraken. Zonder aanvullend beleid zal in deze doelgroep te weinig verbetering komen. Regelgeving in de vorm van een verhuurverbod moet ervoor zorgen dat deze groep meer in beweging komt.

Eigendom is een verantwoordelijkheid en ingrijpen op de markt van eigenaar-bewoners is nodig. Het (ver)kopen van een woning met label E, F of G zou alleen nog mogelijk moeten zijn als de verduurzaming naar ten minste label D geborgd is. Ook de EU wil eigenaar-bewoners gaan verplichten.

Regelgeving zal het verduurzamingstempo verhogen en maakt het mogelijk om subsidies af te bouwen. Ook is het cruciaal om enkel glas uit te faseren, in zowel huur- als koopwoningen. Hiervoor moeten de bouwregels worden aangepast en de puntentelling (Woningwaarderingssysteem) voor sociale huurwoningen veranderd.

Tot slot is het belangrijk dat de gegevens waarvan in dit onderzoek gebruik is gemaakt, openbaar beschikbaar worden. Zo kunnen gemeenten lokaal maatwerk leveren om de energielabels te verbeteren. Ook hier ligt een belangrijke rol voor het Rijk, omdat deze data in bezit zijn bij een zelfstandig bestuursorgaan.

5.2 Gemeenten

Hoe groter het aandeel geregistreerde energielabels, hoe gericht een gemeente kan zoeken naar woningen met een hoog gasverbruik en een hoge energierekening. Daarnaast schept inzicht in energielabels binnen de gemeente ook inzicht in welke gasvrije oplossing op termijn het meest haalbaar is. Daarmee helpt het gemeenten ook met het vormgeven van de transitievisies warmte en de doorvertaling naar wijkuitvoeringsplannen.

Met de resultaten uit dit onderzoek kunnen woningen met energielabel E, F en G gericht worden opgespoord en wijk voor wijk aangepakt. Met name seriematig isoleren heeft voordelen: dit is goedkoper en sneller per woning. Ondersteuning aan gemeenten vanuit het Rijk is daarvoor nodig. De Regeling Reductie Energiegebruik Woningen (RREW), waarmee gemeenten kleine energiebesparende maatregelen lokaal kunnen stimuleren, is een goed startpunt. Daarnaast is een regeling voor gemeenten in het kader van het Nationaal Isolatieprogramma in voorbereiding.

Gemeenten zullen gericht op zoek moeten naar woningen met slechte labels en de eigenaren activeren. Dat kan via wijkplannen, maar ook sneller via lokale campagnes. Voor eigenaar-bewoners kan een concreet aanbod helpen. Denk aan het contracteren van een bedrijf dat wijk voor wijk de spouwmuur of vloeren isoleert. Of aan het ontwikkelen van nieuwe arrangementen die passen bij de opgave in een specifieke wijk.

Appendix A: slechtst presterende wijken van de G4

In deze appendix worden voor de vier grootste gemeenten (Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht) de vijf wijken per gemeente uitgelicht die de meeste woningen hebben met een geregistreerd energielabel E, F en G.

Tabel A: grote wijken (>1.000 woningen) G4 met de meeste geregistreerde labels E, F en G

Aantal E, F, G (gemeente)	Wijknummer + wijknaam	Geregistreerde labels E, F en G top 5 van gemeente
45.173 (Amsterdam)	Wijk 52 Scheldebuilt	1.785
	Wijk 37 Landlust	1.698
	Wijk 90 Buitenveldert-West	1.649
	Wijk 06 Jordaan	1.647
	Wijk 44 Hoofddorppleinbuurt	1.592
39.359 (Den Haag)	Wijk 33 Bouwlust en Vrederust	2.865
	Wijk 38 Laakkwartier en Spoorwijk	2.819
	Wijk 34 Morgenstond	2.213
	Wijk 20 Valkenboskwartier	2.134
	Wijk 25 Mariahoeve en Marlot	2.094
35.159 (Rotterdam)	Wijk 15 Charlois	5.984
	Wijk 14 Prins Alexander	4.654
	Wijk 06 Hillegersberg-Schiebroek	4.282
	Wijk 03 Delfshaven	3.774
	Wijk 05 Noord	3.692
14.842 (Utrecht)	Wijk 02 Noordwest	3.384
	Wijk 04 Noordoost	2.660
	Wijk 01 West	2.091
	Wijk 08 Zuidwest	1.947
	Wijk 05 Oost	1.817

Appendix B: slechtst presterende gemeenten per eigendomssituatie

Tussen de gemeenten zijn er grote verschillen in het aandeel geregistreerde energielabels E, F en G bij uitsplitsing naar woningeigendom. Het aandeel en aantal woningen met energielabel E, F en G voor de verschillende eigendomssituaties gaan enkel over die specifieke situatie. Woningen uit andere eigendomssituaties zijn niet bij de cijfers inbegrepen. De eigendomssituaties die worden behandeld zijn op volgorde: eigenaar-bewoners, woningcorporaties en in eigendom van particuliere verhuur.

Eigenaar-bewoners

De tien gemeenten met het grootste aandeel geregistreerde energielabels E, F en G voor eigenaar-bewoners, staan in tabel B1. Deze gemeenten worden gekenmerkt door een groot aantal woningen gebouwd vóór 1945. Daarnaast staan er hier overwegend veel appartementen en tussenwoningen. Het aandeel geregistreerde energielabels E, F en G is in deze gemeenten met 40 procent gemiddeld 21 procentpunt hoger dan het gemiddelde (19%) voor eigenaar-bewoners. Deze gemeenten worden gekenmerkt door een gemiddeld aandeel koopwoningen (56%).

De gemeenten met het grootste aantal geregistreerde energielabels E, F en G binnen de voorraad van particulier eigendom, zijn wederom de grootste gemeenten. Deze tien gemeenten vertegenwoordigen 21 procent van de voorraad geregistreerde energielabels E, F en G binnen de woningen in particulier eigendom. Dit zijn in veel gevallen gemeenten met een oude binnenstad en veel woningen. De gemeenten zijn vrij divers in aanwezige woningtypen, al zijn appartementen gevolgd door tussenwoningen duidelijk oververtegenwoordigd. 89 procent van de woningen betreft een appartement of tussenwoning; dit is 24 procentpunt hoger dan het landelijk gemiddelde. Amsterdam en Rotterdam zijn de enige gemeenten waar het aantal woningen in corporatiebezit groter is dan het aantal woningen in bezit van eigenaar-bewoners. Het aandeel geregistreerde energielabels binnen de particuliere koopwoningen in deze gemeenten is met 47 procent ongeveer 5 procentpunt groter dan het landelijk gemiddelde voor eigenaar-bewoners. Wat opvalt is dat Haarlem ook hier in zowel het aandeel als het aantal geregistreerde energielabels in de top 5 staat.

Tabel B1: gemeenten met het grootste aandeel en met het grootste aantal energielabels E, F en G, binnen de voorraad geregistreerde labels voor eigenaar-bewoners

Positie	Aandeel energielabel E, F en G (gemeente)	Aantal energielabels E, F, G (gemeente)
#1	45% (Bloemendaal)	14.478 (Den Haag)
#2	44% (Terschelling)	14.446 (Amsterdam)
#3	43% (Wassenaar)	10.610 (Rotterdam)
#4	41% (Heemstede)	8.042 (Utrecht)
#5	41% (Haarlem)	6.937 (Haarlem)
#6	40% (Laren)	4.448 (Tilburg)
#7	39% (Hilversum)	4.443 (Breda)
#8	39% (Gooise Meren)	4.142 (Hilversum)
#9	37% (Westerwolde)	3.995 (Groningen)
#10	37% (Zandvoort)	3.947 (Apeldoorn)

Binnen het particulier eigendom zijn er zeven gemeenten waar het aandeel geregistreerde energielabels E, F en G kleiner is dan 5 procent. Dit zijn Zeewolde, Almere, Lelystad, Dronten, Houten, Heerhugowaard en Nieuwegein.

Woningcorporaties

De tien gemeenten met het grootste aandeel van energielabel E, F en G binnen de geregistreerde labels voor woningcorporaties, staan in tabel B2. Deze gemeenten worden gekenmerkt door een groot aantal woningen (41%) dat is gebouwd vóór 1965. Daarnaast zijn in negen gemeenten appartementen en tussenwoningen de meest voorkomende woningtypes. Het aandeel geregistreerde energielabels E, F en G is in deze gemeenten met 24

procent gemiddeld 15 procentpunt groter dan het gemiddelde (10%) voor corporatiebezit. Deze gemeenten worden gekenmerkt door een aandeel woningen in corporatiebezit van 30 procent; dit ligt 3 procentpunt hoger dan het landelijk gemiddelde.

De top 10 gemeenten met het grootste aantal geregistreerde energielabels E, F en G in corporatiewoningen worden ook hier door de grote gemeenten gedomineerd. Deze tien gemeenten vertegenwoordigen 34 procent van de voorraad geregistreerde energielabels E, F en G in corporatiebezit. Dit zijn in veel gevallen gemeenten met een oude binnenstad en veel woningen. De gemeenten zijn vrij divers in de aanwezige woningtypen, al zijn appartementen gevolgd door tussenwoningen duidelijk oververtegenwoordigd. 91 procent van de woningen betreft een appartement of tussenwoning; dit is 26 procentpunt hoger dan het landelijk gemiddelde. Amsterdam, Rotterdam en Delft zijn de enige gemeenten waar het aantal woningen in corporatiebezit groter is dan het aantal woningen in bezit van eigenaar-bewoners. Het aandeel geregistreerde energielabels in deze gemeenten voor corporatiebezit is met 82 procent ongeveer 3 procentpunt kleiner dan het landelijk gemiddelde voor corporatiebezit. Deze gemeenten worden gekenmerkt door een aandeel woningen in corporatiebezit van 35 procent; dit ligt 8 procentpunt hoger dan het landelijk gemiddelde. Wat opvalt is dat Maastricht en Heerlen allebei terugkomen in de top 10 gemeenten met het grootste aandeel én aantal energielabels E, F en G.

Tabel B2: gemeenten met het grootste aandeel en met het grootste aantal energielabels E, F en G binnen de voorraad geregistreerde labels voor woningcorporaties

Positie	Aandeel energielabel E, F en G (gemeente)	Aantal energielabels E, F, G (gemeente)
#1	37% (Ouder-Amstel)	14.708 (Amsterdam)
#2	25% (Brunssum)	11.331 (Rotterdam)
#3	25% (Maassluis)	9.835 (Den Haag)
#4	25% (Rijswijk)	5.128 (Eindhoven)
#5	24% (Westerwolde)	4.611 (Maastricht)
#6	24% (Heemstede)	4.018 (Zaandam)
#7	24% (Heerlen)	3.908 (Haarlem)
#8	23% (Schiedam)	3.765 (Heerlen)
#9	23% (Maastricht)	3.654 (Delft)
#10	22% (Renkum)	2.865 (Utrecht)

Binnen het corporatiebezit zijn er 120 gemeenten waar het aandeel geregistreerde energielabels E, F en G kleiner is dan 5 procent. De tien gemeenten met het kleinste aandeel zijn Zeewolde, Opmeer, Westvoorne, Schiermonnikoog, Bunschoten, Mook en Middelaar, Bladel, Zundert, Bergen (L.) en Almere.

Particuliere verhuur

De tien gemeenten met het grootste aandeel van geregistreerde energielabels E, F en G binnen de particuliere verhuur, staan in tabel B3. Deze gemeenten worden gekenmerkt door een groot aantal woningen (42%) dat is gebouwd vóór 1965. Daarnaast zijn appartementen en tussenwoningen de meest voorkomende woningtypes in alle gemeenten behalve de Eemsdelta. Het aandeel geregistreerde energielabels E, F en G is in deze gemeenten met 36 procent gemiddeld 14 procentpunt groter dan het gemiddelde (22%) voor overig bezit. Deze gemeenten worden gekenmerkt door een aandeel woningen in eigendom van particuliere verhuur van 16 procent; dit ligt 3 procentpunt hoger dan het landelijk gemiddelde.

De top 10 gemeenten met het grootste aantal geregistreerde energielabels E, F en G in eigendom van particuliere verhuur, zijn vooral de grootste gemeenten. Deze tien gemeenten vertegenwoordigen 44 procent van de voorraad geregistreerde energielabels E, F en G in eigendom van particuliere verhuur. Dit zijn in veel gevallen gemeenten met een oude binnenstad en veel woningen. De gemeenten zijn vrij divers in de aanwezige woningtypen, al zijn appartementen gevolgd door tussenwoningen duidelijk oververtegenwoordigd. 91 procent van de woningen betreft een appartement of tussenwoning; dit is 26 procentpunt hoger dan het landelijk gemiddelde. Amsterdam

en Rotterdam zijn de enige gemeenten waar het aantal woningen in corporatiebezit groter is dan het aantal woningen in bezit van eigenaar-bewoners. Het aandeel geregistreerde energielabels in deze gemeenten voor overig bezit is met 66 procent ongeveer 5 procentpunt groter dan het landelijk gemiddelde voor overig bezit. Deze gemeenten worden gekenmerkt door een aandeel woningen in eigendom van particuliere verhuur van 24 procent; dit ligt 9 procentpunt hoger dan het landelijk gemiddelde.

Tabel B3: gemeenten met het grootste aandeel en met het grootste aantal energielabels E, F en G binnen de voorraad geregistreerde labels voor particuliere verhuur

Positie	Aandeel energielabel E, F en G (gemeente)	Aantal energielabels E, F, G (gemeente)
#1	40% (Eemsdelta)	16.019 (Amsterdam)
#2	40% (Rijswijk)	14.736 (Den Haag)
#3	39% (Heemstede)	13.218 (Rotterdam)
#4	37% (Vlaardingen)	4.635 (Groningen)
#5	37% (Schiedam)	3.935 (Utrecht)
#6	36% (Heerlen)	2.416 (Arnhem)
#7	36% (De Bilt)	2.356 (Tilburg)
#8	35% (Kerkrade)	2.332 (Schiedam)
#9	34% (Sittard-Geleen)	2.248 (Maastricht)
#10	33% (Venlo)	2.184 (Leiden)

Binnen de particuliere verhuur zijn er elf gemeenten waar het aandeel geregistreerde energielabels E, F en G kleiner is dan 5 procent. Dit zijn Zeewolde, Almere, Houten, Duiven, Nieuwegein, Barendrecht, Lelystad, Opmeer, Westervoort, Renswoude en Leusden.

Appendix C: slechtst presterende wijken per eigendomssituatie

In deze appendix wordt nader in gegaan op de slechtst presterende wijken per eigendomssituatie. Het aandeel en aantal woningen met energielabel E, F en G voor de verschillende eigendomssituaties gaan enkel over die specifieke situatie. Woningen uit andere eigendomssituaties zijn niet bij de cijfers inbegrepen. De eigendomssituaties die worden behandeld zijn op volgorde: eigenaar-bewoners, woningcorporaties en particuliere verhuur.

Eigenaar-bewoner

De wijken met het grootste aandeel energielabel E, F en G voor woningen in bezit van eigenaar-bewoners, zijn te zien in tabel C1. Het Nieuwstraat-Kwartier in Almelo, de Apollobuurt in Amsterdam en het Brediuskwartier in de Gooise Meren scoren veruit het slechtst. In deze tien wijken heeft gemiddeld 60 procent van de woningen energielabel E, F en G. Van de woningen is 83 procent gebouwd vóór 1965 en de wijken bestaan voor 78 procent uit appartementen en tussenwoningen. In deze wijken is 57 procent van de woningen in bezit van eigenaar-bewoners, 24 procent in corporatiebezit en 18 procent in eigendom van particuliere verhuur. Dit komt behoorlijk overeen met het landelijk gemiddelde.

De top 10 van wijken met de meeste woningen in bezit van eigenaar-bewoners die energielabel E, F en G hebben, zijn voornamelijk in Utrecht en Rotterdam te vinden. De tien wijken worden gekenmerkt door woningen gebouwd vóór 1965, dit zijn er 61 procent. In deze wijken zijn appartementen en tussenwoningen met een aandeel van 89 procent erg dominant. Tot slot valt op dat koopwoningen slechts 41 procent van het woningbestand vormen. Dit is 16 procentpunt minder dan het landelijk gemiddelde. Woningen in corporatiebezit (32%) en in eigendom van particuliere verhuur (21%) zijn respectievelijk 5 procentpunt en 8 procentpunt hoger dan het landelijk gemiddelde.

Tabel C1: wijken met het grootste aandeel energielabel E, F en G voor eigenaar-bewoners binnen de voorraad geregistreerde energielabels

Wijknummer en wijknaam	Aandeel energielabel E, F en G (gemeente)	Wijknummer en wijknaam	Aantallen energielabels E, F en G (gemeente)
WK014115 Nieuwstraat-Kwartier	64% (Almelo)	WK059906 Hillegersberg- Schiebroek	2.044 (Rotterdam)
WK036349 Apollobuurt	63% (Amsterdam)	WK034402 Wijk Noordwest	1.891 (Utrecht)
WK194201 Brediuskwartier	62% (Gooise Meren)	WK034404 Wijk Noordoost	1.601 (Utrecht)
WK008040 Huizum-West	62% (Leeuwarden)	WK059905 Noord	1.383 (Rotterdam)
WK085517 Korvel	61% (Tilburg)	WK039700 Heemstede-Centrum	1.332 (Heemstede)
WK191613 Voorburg Oud	60% (Leidschendam-Voorburg)	WK051804 Bennoordenhout	1.276 (Den Haag)
WK051813 Vogelwijk	60% (Den Haag)	WK059915 Charlois	1.250 (Rotterdam)
WK045301 Ijmuiden-Noord	58% (Velsen)	WK188305 Geleen	1.245 (Sittard-Geleen)
WK039211 Indischewijk	57% (Haarlem)	WK059912 IJsselmonde	1.203 (Rotterdam)
WK050504 Nieuw-krispijn	57% (Dordrecht)	WK034405 Oost	1.162 (Utrecht)

Woningcorporatie

De wijken met het grootste aandeel energielabel E, F en G voor woningen in bezit van woningcorporaties, zijn te zien in tabel C2. Het Groenewoud in Nissewaard, de Scheldebuurt in Amsterdam en het Meerzicht in Zoetermeer scoren veruit het slechtst. In deze tien wijken heeft gemiddeld 44 procent van de woningen energielabel E, F en G. 41 procent van de woningen is gebouwd vóór 1965 en de wijken bestaan voor 85 procent uit appartementen en tussenwoningen. In deze wijken is 41 procent van de woningen in bezit van eigenaar-bewoners. Dit is 16 procentpunt lager dan het landelijk gemiddelde. Daarnaast is 39 procent in corporatiebezit en 17 procent in eigendom van particuliere verhuur. Dit is respectievelijk 12 procentpunt en 4 procentpunt meer dan landelijk gemiddeld.

De top 10 van wijken met het meeste woningen in bezit van woningcorporaties die energielabel E, F en G hebben, zijn voornamelijk te vinden in Rotterdam en Den Haag. De tien wijken worden gekenmerkt door woningen gebouwd vóór 1965 (44%). In deze wijken zijn appartementen en tussenwoningen met een aandeel van 90 procent erg dominant. Tot slot valt op dat koopwoningen slechts 32 procent van het woningbestand vormen. Dit is 25 procentpunt minder dan het landelijk gemiddelde. Het aantal woningen in corporatiebezit (47%) en in eigendom van particuliere verhuur (16%) ligt respectievelijk 20 procentpunt en 3 procentpunt hoger dan het landelijk gemiddelde.

Tabel C2: wijken met het grootste aandeel energielabel E, F en G voor woningcorporaties binnen de voorraad geregistreerde energielabels

Wijknummer en wijknaam	Aandeel energielabel E, F en G (gemeente)	Wijknummer en wijknaam	Aantallen energielabels E, F en G (gemeente)
WK193007 Groenewoud	53% (Nissewaard)	WK059914 Prins Alexander	2.538 (Rotterdam)
WK036352 Scheldebuurt	47% (Amsterdam)	WK093502 Buitenwijk-West	2.323 (Maastricht)
WK063701 Meerzicht	45% (Zoetermeer)	WK051833 Bouwlust en Vrederust	2.055 (Den Haag)
WK039603 Hofland, Oosterwijk en Zuidbroek	44% (Heemskerk)	WK051834 Morgenstond	1.814 (Den Haag)
WK167401 Oost	44% (Roosendaal)	WK059915 Charlois	1.607 (Rotterdam)
WK048403 Zegersloot	43% (Alphen aan den Rijn)	WK063701 Meerzicht	1.585 (Zoetermeer)
WK034500 Centrum	42% (Veenendaal)	WK059912 Ijsselmonde	1.462 (Rotterdam)
WK039219 Boerhaavewijk	42% (Haarlem)	WK059906 Hillegersberg- Schiebroek	1.425 (Rotterdam)
WK091712 Hoensbroek-De Dem	41% (Heerlen)	WK051836 Moerwijk	1.350 (Den Haag)
WK077262 Halve Maan	40% (Eindhoven)	WK059910 Feijenoord	1.255 (Rotterdam)

Particuliere verhuur

De wijken met het grootste aandeel energielabel E, F en G voor woningen in eigendom van particuliere verhuur, zijn te zien in tabel C3. De Apollobuurt in Amsterdam, het Hof van Delft en de Bomen- en Bloemenbuurt scoren veruit het slechtst. In deze tien wijken heeft gemiddeld 53 procent van de woningen energielabel E, F en G. 76 procent van de woningen is gebouwd vóór 1965 en de wijken bestaan voor 95 procent uit appartementen en tussenwoningen. In deze wijken is 48 procent van de woningen in bezit van eigenaar-bewoner. Dit is 9 procentpunt minder dan het landelijk gemiddelde. 23 procent van de woningen is in corporatiebezit en 27 procent in eigendom van particuliere verhuur. Dit is respectievelijk 4 procentpunt minder en 14 procentpunt meer dan het landelijk gemiddelde.

De top 10 van wijken met de meeste woningen in eigendom van particuliere verhuur die energielabel E, F en G hebben, zijn uitsluitend wijken in Rotterdam en Den Haag. De tien wijken worden gekenmerkt door woningen gebouwd vóór 1965 (51%). In deze wijken zijn appartementen en tussenwoningen met een aandeel van 95 procent erg dominant. Tot slot valt op dat koopwoningen slechts 30 procent van het woningbestand vormen. Dit is 27 procentpunt minder dan het landelijk gemiddelde. Het aantal woningen in corporatiebezit (41%) en in eigendom van particuliere verhuur (22%) ligt respectievelijk 14 procentpunt en 9 procentpunt hoger dan het landelijk gemiddelde.

Tabel C3: wijken met het grootste aandeel energielabel E, F en G voor particuliere verhuur binnen de voorraad geregistreerde energielabels

Wijknummer en wijknaam	Aandeel energielabel E, F en G (gemeente)	Wijknummer en wijknaam	Aantallen energielabels E, F en G (gemeente)
WK036349 Apollobuurt	62% (Amsterdam)	WK059915 Charlois	3.127 (Rotterdam)
WK050313 Hof van Delft	59% (Delft)	WK059903 Delfshaven	2.045 (Rotterdam)
WK051812 Bomen- en Bloemenbuurt	59% (Den Haag)	WK051838 Laakkwartier en Spoorwijk	1.663 (Den Haag)
WK068700 Binnenstad	53% (Middelburg)	WK059905 Noord	1.573 (Rotterdam)
WK051825 Mariahoeve en Marlot	53% (Den Haag)	WK059908 Kralingen-Crooswijk	1.145 (Rotterdam)
WK060302 Wijk 02	53% (Rijswijk)	WK059914 Prins Alexander	1.142 (Rotterdam)
WK062201 Centrum	51% (Vlaardingen)	WK059910 Feijenoord	1.060 (Rotterdam)
WK054600 Binnenstad-Zuid	51% (Leiden)	WK051820 Valkenboskwartier	1.059 (Den Haag)
WK051831 Rustenburg en Oostbroek	49% (Den Haag)	WK051831 Rustenburg en Oostbroek	1.047 (Den Haag)
WK036390 Buitenveldert-West	49% (Amsterdam)	WK059912 IJsselmonde	937 (Rotterdam)

Appendix D: algemene eigenschappen geregistreerde energielabels

Deze appendix bevat vier grafieken. Deze zijn te gebruiken om te achterhalen wat in het algemeen de eigenschappen zullen zijn van een woning met een bepaald energielabel. Een energielabel is vaak te typeren aan de hand van de eigenschappen van een woning. In de onderstaande grafieken wordt gekeken in hoeverre het woningtype, eigendomssituatie en bouwjaar gerelateerd zijn aan de hoeveelheid energielabels E, F en G in een wijk.

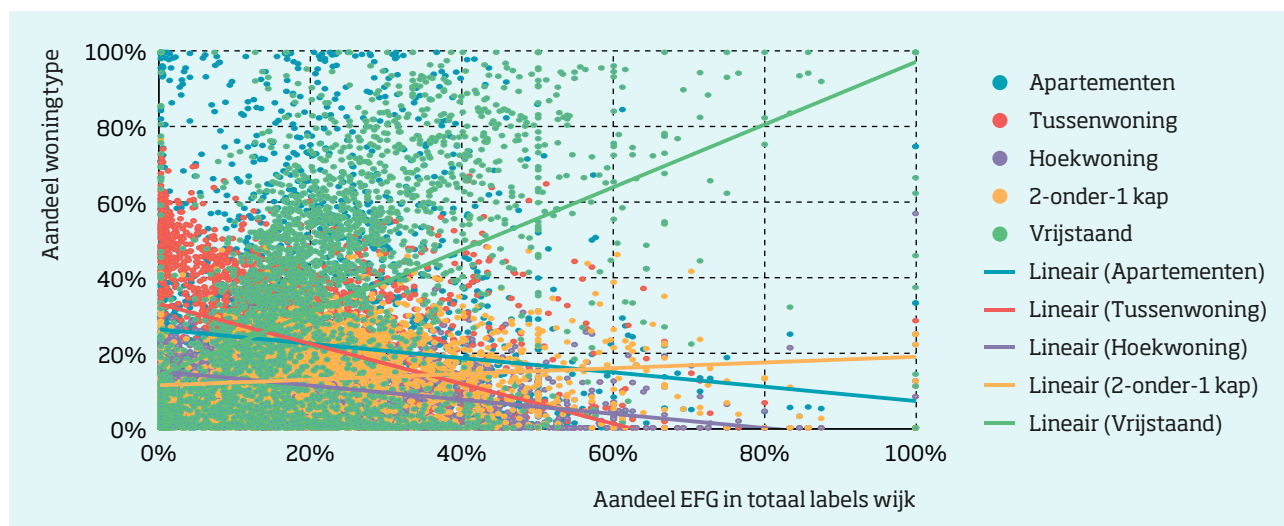
Voor dit soort analyses zijn veel datapunten nodig, daarom wordt deze analyse per wijk gedaan. Daarmee kunnen we voor een groot deel op landelijk niveau generaliseren wat de eigenschappen zijn van een woning met een geregistreerd energielabel E, F en G. Conclusies zijn onder andere dat een wijk doorgaans meer woningen met een geregistreerd energielabel E, F en G bevat wanneer er in de wijk:

1. Veel vrijstaande woningen en 2-onder-1-kapwoningen zijn;
2. Veel woningen in bezit van eigenaar-bewoners en particuliere verhuur zijn;
3. Veel woningen gebouwd zijn vóór 1965; en
4. Het aandeel woningen met een geregistreerd energielabels klein is.

Verband tussen woningtype en geregistreerd energielabel

Grafiek D1 geeft het aandeel van de energielabels E, F en G per woningtype weer. In deze grafiek is te zien dat bij een groter aandeel vrijstaande woningen in een wijk, het aandeel woningen met energielabel E, F en G ook toeneemt. Dit effect is ook terug te zien bij 2-onder-1-kapwoningen, al is de correlatie minder sterk.

Het aandeel woningen met energielabel E, F en G neemt af naarmate het aandeel appartementen in de wijk groter wordt. Dit verband is bij hoekwoningen ook te zien. Bij tussenwoningen is dit verband het sterkst. Bij een groot aandeel tussenwoningen in een wijk, is het aandeel van woningen met energielabel E, F en G ook groter. De conclusie is dat met name vrijstaande woningen en 2-onder-1-kapwoningen nog veel ruimte voor verbetering hebben in het energielabel.

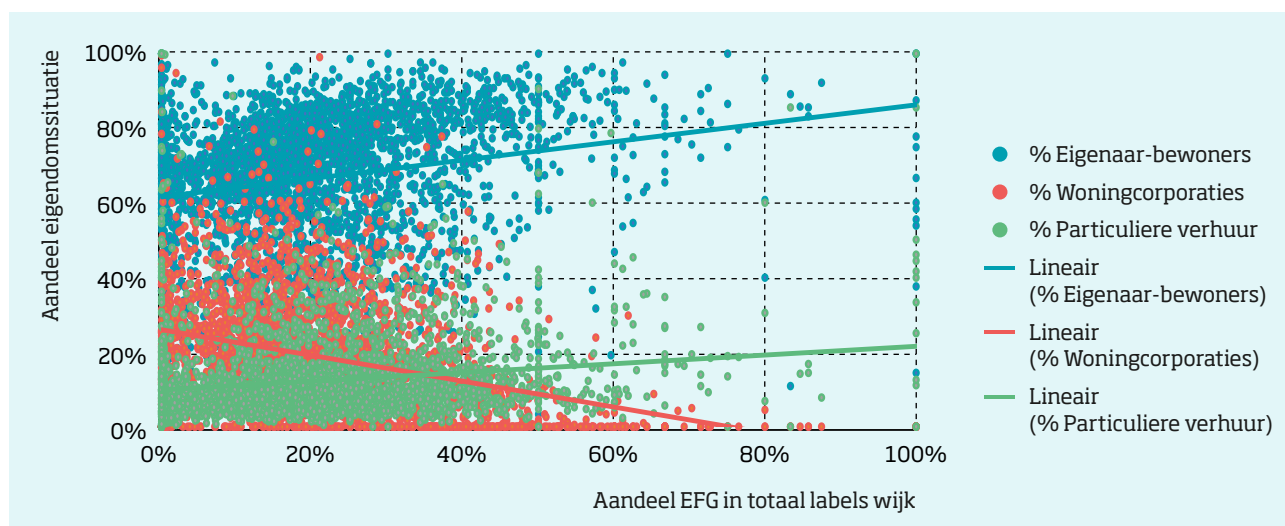

Grafiek D1: verband per wijk tussen het aandeel van energielabel E, F en G per woningtype

Verband tussen eigendomssituatie en geregistreerd energielabel

Grafiek D2 geeft het aandeel van de energielabels E, F en G per eigendomssituatie weer. In deze grafiek is te zien dat bij een groter aandeel koopwoningen in een wijk, het aandeel woningen met energielabel E, F en G ook toeneemt. Dit effect is ook terug te zien bij woningen in bezit van particuliere verhuur, al is de correlatie minder sterk.

Het aandeel woningen met energielabel E, F en G neemt af naarmate het aandeel corporatiewoningen in de wijk groter wordt. De conclusie is dat met name woningen in bezit van eigenaar-bewoners en particuliere verhuur nog een hoop ruimte voor energielabelverbetering hebben.

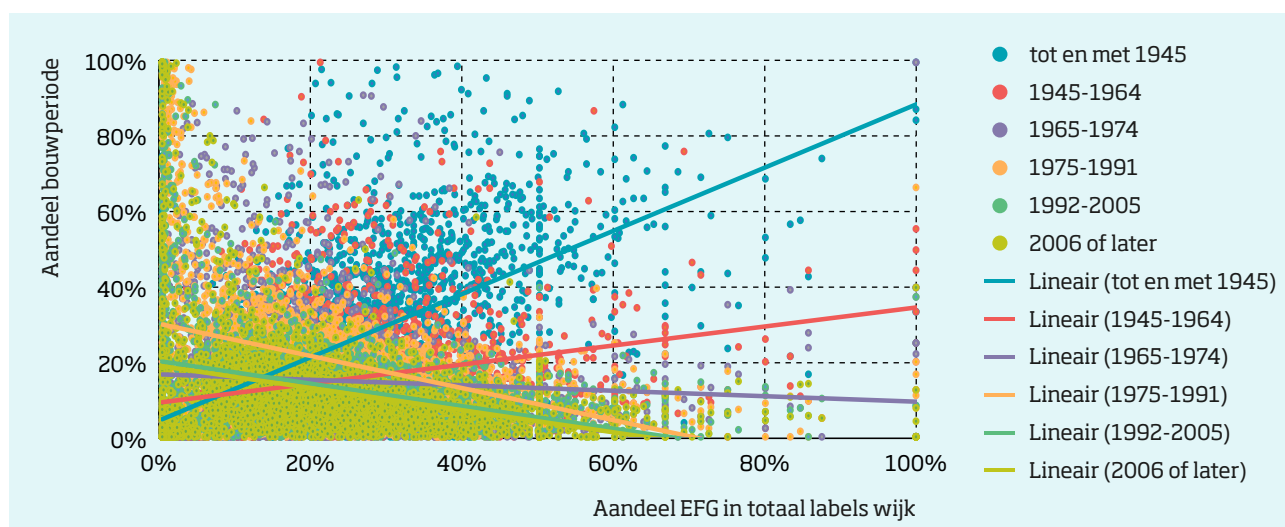

Grafiek D2: verband per wijk tussen het aandeel van energielabel E, F en G per eigendomssituatie

Verband tussen bouwjaar en geregistreerd energielabel

Grafiek D3 geeft het aandeel van de energielabels E, F en G per bouwjaar weer. In deze grafiek is te zien dat bij een groter aandeel woningen gebouwd vóór 1945 in een wijk, het aandeel woningen met energielabel E, F en G ook toeneemt. Dit effect is ook terug te zien bij woningen gebouwd tussen 1945 en 1964, al is de correlatie minder sterk.

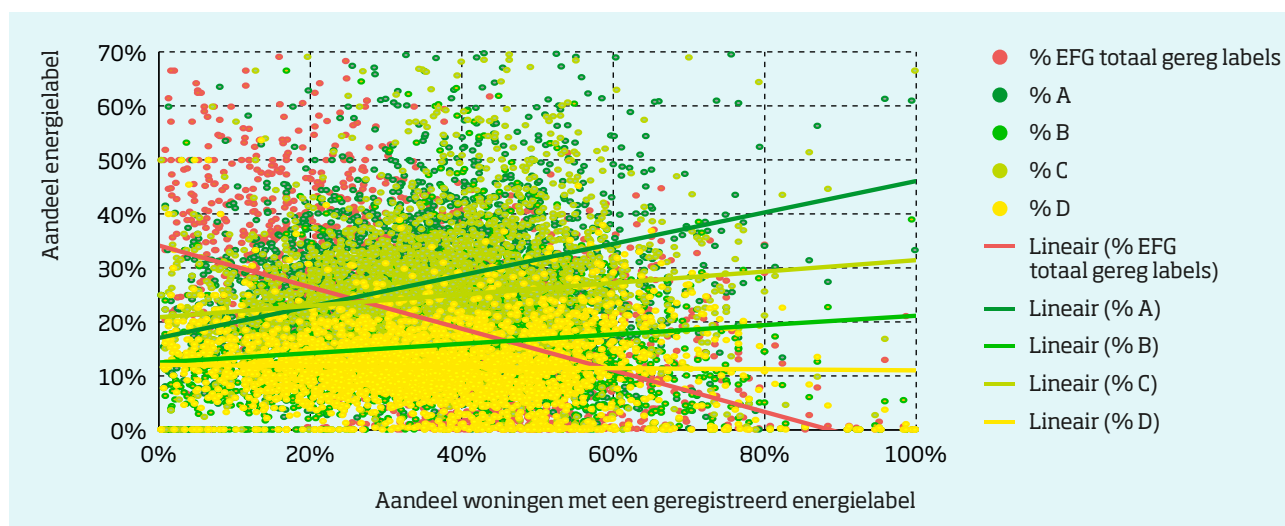
Het aandeel woningen met energielabel E, F en G neemt af naarmate het aandeel woningen gebouwd na 1965 in de wijk groter wordt. Dit verband is sterker naarmate het aandeel van recente bouwjaar groter wordt. De conclusie is dat met name wijken met een verouderd woningbestand veel ruimte hebben om woningen met energielabel E, F en G te verduurzamen.

Grafiek D3: verband per wijk tussen het aandeel van energielabel E, F en G per bouwperiode

Verband tussen aandeel woningen met een geregistreerd energielabel en de hoogte van het geregistreerde energielabel

Grafiek D4 geeft het aandeel van de energielabels E, F en G weer per percentage woningen dat in een wijk een geregistreerd energielabel heeft. In deze grafiek is te zien dat wanneer een wijk minder woningen heeft met een geregistreerd energielabel, het aandeel woningen met energielabel E, F en G toeneemt. Daarnaast geldt doorgaans dat een wijk met een groot aandeel woningen met een geregistreerd energielabel, vaker een energielabel A, B, of C heeft. Dit betekent dat wijken waar een klein deel van de woningen een energielabel heeft geregistreerd, waarschijnlijk veel woningen bevat met een energielabel E, F en G.

Grafiek D4: verband per wijk tussen het aandeel geregistreerde energielabels en het aandeel energielabel A t/m G

Appendix E: energielabel lijst alle gemeenten

In deze appendix staat het overzicht van alle 352 Nederlandse gemeenten en het aandeel en aantal geregistreerde energielabels E, F en G. Daarnaast wordt per gemeente het aandeel woningen getoond met een geregistreerd energielabel.

Gemeente	Aandeel geregistreerd energielabel E, F en G	Aantal geregistreerde energielabels E,F en G	Aandeel woningen met geregistreerd energielabel
Aa en Hunze	17%	916	49%
Aalsmeer	11%	649	43%
Aalten	18%	970	43%
Achtkarspelen	20%	1.216	49%
Alblasserdam	19%	890	57%
Albrandswaard	9%	541	54%
Alkmaar	14%	4.271	56%
Almelo	18%	3.563	59%
Almere	0%	159	55%
Alphen aan den Rijn	17%	4.986	60%
Alphen-Chaam	15%	284	41%
Altena	15%	1.782	50%
Ameland	23%	115	28%
Amersfoort	13%	5.196	58%
Amstelveen	18%	3.784	49%
Amsterdam	16%	45.173	61%
Apeldoorn	15%	6.067	55%
Arnhem	17%	7.917	58%
Assen	7%	1.495	62%
Asten	9%	287	47%
Baarle-Nassau	24%	219	31%
Baarn	25%	1.588	54%
Barendrecht	4%	485	58%
Barneveld	8%	963	54%
Beek	21%	750	47%
Beekdaelen	28%	2.021	44%
Beemster	15%	370	56%
Beesel	14%	406	49%
Berg en Dal	13%	1.158	55%
Bergeijk	16%	534	42%
Bergen (L.)	15%	399	46%
Bergen (NH.)	20%	1.328	44%
Bergen op Zoom	15%	2.678	56%
Berkelland	13%	1.220	47%
Bernheze	11%	708	48%
Best	9%	639	56%
Beuningen	5%	333	55%
Beverwijk	19%	2.226	61%

Bladel	10%	426	46%
Blaricum	13%	420	59%
Bloemendaal	34%	1.721	50%
Bodegraven-Reeuwijk	14%	1.063	50%
Boekel	12%	235	45%
Borger-Odoorn	21%	1.220	52%
Borne	10%	422	42%
Borsele	18%	893	50%
Boxmeer	11%	701	49%
Boxtel	10%	770	56%
Breda	16%	8.326	59%
Brielle	14%	686	59%
Bronckhorst	19%	1.299	43%
Brummen	13%	704	57%
Brunssum	29%	2.231	53%
Bunnik	11%	303	40%
Bunschoten	9%	338	45%
Buren	16%	757	43%
Capelle aan den IJssel	14%	2.910	65%
Castricum	14%	911	41%
Coevorden	12%	965	51%
Cranendonck	14%	559	45%
Cuijk	9%	605	58%
Culemborg	7%	542	59%
Dalfsen	12%	674	46%
Dantumadiel	19%	780	50%
De Bilt	25%	2.661	54%
De Fryske Marren	12%	1.289	47%
De Ronde Venen	10%	1.070	56%
De Wolden	17%	786	44%
Delft	22%	7.190	61%
Den Helder	13%	2.095	55%
Deurne	10%	690	50%
Deventer	17%	4.610	58%
Diemen	12%	1.207	63%
Dinkelland	17%	601	32%
Doesburg	9%	234	48%
Doetinchem	11%	1.738	57%
Dongen	17%	1.043	54%
Dordrecht	21%	6.014	52%
Drechterland	10%	441	51%
Drimmelen	17%	815	41%
Dronten	2%	211	61%
Druten	9%	378	50%
Duiven	4%	213	46%
Echt-Susteren	19%	1.285	45%
Edam-Volendam	13%	933	44%

Ede	11%	3.146	57%
Eemnes	6%	121	53%
Eemsdelta	19%	2.319	52%
Eersel	10%	405	45%
Eijsden-Margraten	20%	874	39%
Eindhoven	15%	10.780	62%
Elburg	14%	588	44%
Emmen	14%	3.960	55%
Enkhuizen	14%	676	55%
Enschede	15%	6.905	59%
Epe	18%	1.524	56%
Ermelo	11%	554	43%
Etten-Leur	9%	837	50%
Geertruidenberg	10%	550	57%
Geldrop-Mierlo	10%	959	51%
Gemert-Bakel	10%	562	46%
Gennep	14%	566	53%
Gilze en Rijen	10%	587	50%
Goeree-Overflakkee	19%	2.123	49%
Goes	12%	1.321	57%
Goirle	9%	513	52%
Gooise Meren	29%	4.305	56%
Gorinchem	13%	1.487	67%
Gouda	20%	3.959	57%
Grave	11%	316	51%
Groningen	14%	11.351	65%
Gulpen-Wittem	24%	688	42%
Haaksbergen	11%	513	46%
Haarlem	30%	12.981	56%
Haarlemmermeer	7%	2.784	57%
Halderberge	16%	1.217	55%
Hardenberg	14%	1.719	49%
Harderwijk	11%	1.170	52%
Hardinxveld-Giessendam	16%	653	56%
Harlingen	10%	434	55%
Hattem	16%	451	52%
Heemskerk	15%	1.629	59%
Heemstede	36%	2.294	50%
Heerde	17%	756	54%
Heerenveen	13%	1.810	59%
Heerhugowaard	3%	441	55%
Heerlen	28%	7.736	61%
Heeze-Leende	13%	425	46%
Heiloo	15%	845	52%
Hellendoorn	13%	920	49%
Hellevoetsluis	6%	668	61%
Helmond	7%	1.853	62%

Hendrik-Ido-Ambacht	11%	866	61%
Hengelo	19%	3.497	46%
Het Hogeland	23%	2.657	50%
Heumen	7%	277	52%
Heusden	14%	1.141	43%
Hillegom	15%	777	53%
Hilvarenbeek	13%	356	40%
Hilversum	26%	6.758	59%
Hoeksche Waard	14%	2.766	49%
Hof van Twente	14%	938	44%
Hollands Kroon	15%	1.663	51%
Hoogeveen	13%	1.888	57%
Hoorn	5%	978	54%
Horst aan de Maas	14%	1.140	45%
Houten	2%	245	61%
Huizen	12%	1.266	57%
Hulst	21%	1.344	47%
IJsselstein	8%	649	56%
Kaag en Braassem	11%	654	50%
Kampen	16%	2.014	54%
Kapelle	16%	427	49%
Katwijk	13%	1.693	48%
Kerkrade	23%	2.976	53%
Koggenland	11%	505	49%
Krimpen aan den IJssel	13%	861	54%
Krimpenerwaard	19%	2.353	51%
Laarbeek	11%	542	50%
Landerd	11%	346	48%
Landgraaf	20%	1.775	49%
Landsmeer	15%	323	45%
Langedijk	10%	618	52%
Lansingerland	5%	654	52%
Laren	30%	807	49%
Leeuwarden	19%	6.972	58%
Leiden	21%	7.022	54%
Leiderdorp	13%	992	60%
Leidschendam-Voorburg	26%	6.091	62%
Lelystad	1%	230	60%
Leudal	17%	1.126	40%
Leusden	6%	471	58%
Lingewaard	10%	933	47%
Lisse	13%	767	54%
Lochem	17%	1.219	48%
Loon op Zand	11%	644	56%
Lopik	13%	336	44%
Losser	15%	691	46%
Maasdriel	14%	690	49%

Maasgouw	19%	873	42%
Maassluis	21%	2.188	66%
Maastricht	24%	8.903	60%
Medemblik	10%	987	52%
Meerssen	21%	842	46%
Meierijstad	11%	1.992	49%
Meppel	14%	1.322	60%
Middelburg	16%	2.068	54%
Midden-Delfland	9%	369	50%
Midden-Drenthe	11%	840	52%
Midden-Groningen	22%	3.478	55%
Mill en Sint Hubert	17%	409	50%
Moerdijk	15%	1.303	52%
Molenlanden	15%	1.315	49%
Montferland	16%	1.218	47%
Montfoort	9%	262	49%
Mook en Middelaar	10%	178	51%
Neder-Betuwe	13%	574	47%
Nederweert	11%	413	48%
Nieuwegein	4%	561	51%
Nieuwkoop	13%	741	48%
Nijkerk	8%	836	55%
Nijmegen	12%	6.261	60%
Nissewaard	11%	2.594	59%
Noardeast-Fryslân	22%	2.172	47%
Noord-Beveland	21%	430	43%
Noordenveld	14%	1.105	51%
Noordoostpolder	10%	1.115	54%
Noordwijk	14%	1.574	54%
Nuenen, Gerwen en Nederwetten	8%	453	53%
Nunspeet	12%	667	51%
Oegstgeest	15%	943	56%
Oirschot	16%	468	36%
Oisterwijk	13%	928	48%
Oldambt	25%	2.500	53%
Oldebroek	15%	670	46%
Oldenzaal	12%	959	55%
Olst-Wijhe	15%	586	49%
Ommen	14%	456	44%
Oost Gelre	15%	804	42%
Oosterhout	8%	1.239	62%
Ooststellingwerf	15%	920	55%
Oostzaan	14%	324	55%
Opmeer	9%	221	50%
Opsterland	19%	1.225	49%
Oss	10%	2.416	57%

Oude IJsselstreek	17%	1.437	49%
Ouder-Amstel	22%	695	51%
Oudewater	19%	403	48%
Overbetuwe	11%	1.097	50%
Papendrecht	13%	1.120	59%
Peel en Maas	12%	976	44%
Pekela	29%	883	53%
Pijnacker-Nootdorp	7%	783	50%
Purmerend	5%	927	53%
Putten	15%	609	40%
Raalte	10%	820	49%
Reimerswaal	22%	1.017	49%
Renkum	27%	2.061	50%
Renswoude	5%	53	47%
Reusel-De Mierden	13%	306	41%
Rheden	26%	2.791	51%
Rhenen	21%	975	56%
Ridderkerk	18%	2.280	60%
Rijssen-Holten	15%	992	44%
Rijswijk	28%	5.204	66%
Roerdalen	20%	822	42%
Roermond	16%	2.573	57%
Roosendaal	18%	3.364	51%
Rotterdam	18%	35.159	62%
Rozendaal	25%	80	46%
Rucphen	12%	592	51%
Schagen	11%	1.106	47%
Scherpenzeel	10%	222	53%
Schiedam	28%	6.604	61%
Schiermonnikoog	18%	48	43%
Schouwen-Duiveland	19%	1.633	51%
's-Gravenhage (Den Haag)	23%	39.359	63%
's-Hertogenbosch (Den Bosch)	11%	4.898	60%
Simpelveld	25%	609	46%
Sint Anthonis	15%	330	46%
Sint-Michielsgestel	12%	717	48%
Sittard-Geleen	22%	5.415	52%
Sliedrecht	19%	1.270	60%
Sluis	26%	1.595	44%
Smallingerland	11%	1.727	60%
Soest	22%	2.418	52%
Someren	11%	433	47%
Son en Breugel	7%	306	55%
Stadskanaal	23%	1.953	56%
Staphorst	15%	314	35%
Stede Broec	7%	366	57%
Steenbergen	18%	982	53%

Steenwijkerland	17%	1.868	53%
Stein	27%	1.215	38%
Stichtse Vecht	11%	1.371	44%
Súdwest-Fryslân	18%	4.008	52%
Terneuzen	20%	2.883	53%
Terschelling	30%	269	39%
Texel	22%	612	40%
Teylingen	13%	1.201	56%
Tholen	21%	1.141	49%
Tiel	12%	1.422	62%
Tilburg	15%	9.294	61%
Tubbergen	12%	370	34%
Twenterand	17%	1.046	45%
Tynaarlo	17%	1.240	50%
Tytsjerksteradiel	16%	1.067	48%
Uden	9%	1.012	56%
Uitgeest	10%	227	40%
Uithoorn	11%	643	44%
Urk	10%	268	39%
Utrecht	17%	14.842	54%
Utrechtse Heuvelrug	16%	1.866	53%
Vaals	22%	580	46%
Valkenburg aan de Geul	28%	1.070	45%
Valkenswaard	10%	913	60%
Veendam	19%	1.341	55%
Veenendaal	16%	2.904	61%
Veere	19%	790	37%
Veldhoven	7%	772	54%
Velsen	25%	4.653	59%
Venlo	17%	4.377	54%
Venray	9%	940	52%
Vijfheerenlanden	11%	1.605	60%
Vlaardingen	18%	3.983	61%
Vlieland	10%	31	51%
Vlissingen	14%	1.909	57%
Voerendaal	16%	441	46%
Voorschoten	21%	1.312	54%
Voorst	17%	851	46%
Vught	18%	1.357	55%
Waadhoeke	21%	2.226	49%
Waalre	13%	493	49%
Waalwijk	12%	1.525	58%
Waddinxveen	12%	1.007	65%
Wageningen	12%	1.381	61%
Wassenaar	25%	1.657	54%
Waterland	13%	470	49%
Weert	15%	1.747	49%

Weesp	18%	1.075	63%
West Betuwe	15%	1.633	52%
West Maas en Waal	17%	724	50%
Westerkwartier	15%	2.068	49%
Westerveld	16%	655	46%
Westervoort	6%	191	47%
Westerwolde	31%	1.813	49%
Westland	11%	2.601	49%
Weststellingwerf	15%	963	56%
Westvoorne	17%	497	42%
Wierden	15%	653	43%
Wijchen	7%	700	54%
Wijdereen	14%	765	49%
Wijk bij Duurstede	7%	356	50%
Winterswijk	25%	1.438	44%
Woensdrecht	18%	846	48%
Woerden	11%	1.352	54%
Wormerland	11%	441	54%
Woudenberg	8%	246	54%
Zaanstad	20%	8.322	60%
Zaltbommel	13%	809	52%
Zandvoort	27%	1.493	57%
Zeewolde	0%	2	64%
Zeist	22%	3.875	58%
Zevenaar	13%	1.466	55%
Zoetermeer	12%	4.693	67%
Zoeterwoude	11%	221	53%
Zuidplas	8%	880	59%
Zundert	15%	679	46%
Zutphen	16%	2.015	56%
Zwartewaterland	14%	604	46%
Zwijndrecht	18%	2.268	61%
Zwolle	12%	4.615	62%

Colofon**Uitgave**

Natuur & Milieu
December 2022
Utrecht

Tekst en inhoud

Natuur & Milieu

Vormgeving en eindredactie

DeUitwerkStudio
Teitler Tekst

Contact

Natuur & Milieu

Atse van Pelt

**NATUUR
& MILIEU**